

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Zelenková Monika

**ROZVOD A PRÁVNÍ ŮPRAVA POMĚRŮ
RODIČŮ K NEZLETILÉMU DÍTĚTI PRO
DOBU PO ROZVODU**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dita Melicharová, Ph.D.

Katedra: Občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 16.12.2008

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze, dne 16.12.2008

Podpis: .....

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Rozvod.....	5
2.1	Historie rozvodu	6
2.2	Právní důvod rozvodu a příčiny rozvratu	9
2.3	Zamítnutí žaloby o rozvod manželství.....	10
2.4	Rozvod podle § 24a ZoR	11
2.5	Rozvod podle § 24 ZoR.....	15
2.6	Rozvod podle § 24b ZOR (ztížený).....	16
3	Postavení nezletilého dítěte při rozvodu a po něm	19
3.1	Opatrovnické řízení.....	19
3.2	Výslech nezletilého dítěte před soudem	24
3.3	Výchova dítěte	26
3.3.1	Svěření dítěte do výchovy jednoho rodiče (výhradní péče)	27
3.3.2	Společná výchova	29
3.3.3	Střídavá výchova.....	31
3.4	Výživné dítěte	35
3.4.1	Pojem výživného.....	35
3.4.2	Vyživovací povinnost k dětem	36
3.5	Úprava styku s nezletilým dítětem.....	41
3.5.1	Styk rodičů s nezletilým dítětem	41
3.5.2	Rozsah styku	42
3.5.3	Bránění ve styku s dítětem.....	43
3.5.4	Styk dítěte s prarodiči a sourozenci	43
3.6	Popouzení dítěte proti jednomu z rodičů a syndrom zavrženého rodiče	44
3.6.1	Popouzení dítěte.....	44
3.6.2	Syndrom zavrženého dítěte.....	45
3.7	Noví partneři rodičů.....	48
3.8	Připravovaná rekodifikace občanského práva	51
4	Závěr	55
5	Seznam literatury	57
5.1	Monografie.....	57

5.2	Právní předpisy	58
5.3	Články	59
5.4	Internetové zdroje	60
6	Divorce and legal regulation of proportion of patente to tle infant child for a period after divorce	61
6.1	Resumé.....	61

1 Úvod

Má diplomová práce se soustředí na stále aktuální a nežádoucí jev v naší společnosti a tím je rozvod a jeho neblahé působení, které má největší dopad právě na nezletilé děti rozvedených rodičů. Téma rozvodu je mi blízké nejen proto, že jako téměř každá žena toužím po šťastném manželství a rodině, ale také pro jeho nepochybný právní a sociální vliv na rodinu, jakožto na základní jednotku společnosti. Bohužel je ale v dnešní době rozvod považován za zcela běžnou záležitost a troufám si říci, že skoro každý se s ním, ať už přímo nebo zprostředkovaně, setkal. Vždyť už i děti v mateřských školách dobře vědí, co pojem rozvod znamená, a skoro každé má na něj nějaký názor.

Jak již z názvu práce vyplývá její cíl je zaměřen na popis dané problematiky rozvodu a postavení nezletilého dítěte při rozvodu a po něm.

Pokud chceme popsat zánik manželství rozvodem, musíme se nejprve seznámit s tím, co to vůbec manželství je, jak vzniká, jaká práva a povinnosti sebou přináší a v neposlední řadě jak dochází k jeho zániku a co se děje poté co je manželství rozvedeno. Jinak řečeno: není rozvodu bez manželství.

Manželství, jeho vznik, zánik a vztahy mezi manžely

„Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.“¹ Manželství je však i vztahem právním. „Tím chceme vyjádřit jistou zvláštnost tohoto právního poměru, který se od ostatních výrazně liší. Mezi konkrétní odlišnosti pak patří mimo jiné:

1. manželství je vždy poměrem mezi mužem a ženou (v jiných právních poměrech na pohlaví zúčastněných osob nezáleží)
2. manželství vzniká i zaniká jen způsobem výslovně stanoveným zákonem (tj. neuplatní se zde princip autonomie vůle v mezích zákona)

---

¹ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, § 1

3. manželství je – zásadně – životním společenstvím, proto obsahem tohoto poměru zdaleka nejsou jen práva a povinnosti (naproti tomu obsahem např. závazkového právního poměru není nic jiného)
4. manželství postrádá předmět (ostatní právní poměry zpravidla předmět mají); manželství ovšem má svůj účel, resp. hlavní účel, smysl, cíl, a to nikoli hospodářský.²

Manželství může vzniknout jen mezi mužem a ženou a to pouze mezi jedním mužem a jednou ženou. Naše právní úprava tak vychází principu monogamie. Manželství je vztahem rovnoprávným, kdy rovnoprávnost muže a ženy je zakotvena přímo v Listině základních práv a svobod v článku 3. Ústavní zásada rovnoprávnosti mezi mužem a ženou je pak konkrétně vyjádřena v § 18 zákona o rodině, kde se uvádí, že muž a žena mají v manželství stejná práva a povinnosti. Můžeme ho také označit za svobodné a dobrovolně uzavřené životní společenství. Dobrovolnost znamená, že na uzavření manželství nevzniká nikomu právní nárok a nikdo nemá možnost si jeho uzavření vynutit.

Manželství je vztahem, který společnost preferuje, avšak nevyklučuje ani faktické soužití dvou osob jako druha a družky. „Manželství je také společností doporučovaným prostředím pro naplnění reprodukční funkce a výchovu dětí, které v rodině vyrůstají.“³

Manželství vzniká uzavřením sňatku, kdy snoubenci slavnostně a veřejně prohlašují, že vstupují do svazku manželského. Podle toho, kde své sňatečné prohlášení činí, zda před matričním úřadem⁴, nebo před příslušným orgánem církve, rozlišujeme sňatek občanský a církevní.

Manželství plní hned několik funkcí; mezi ty základní můžeme zahrnout funkci sexuálního soužití, která vystupuje do popředí u mladých párů, dále je to pak výchova dětí a ve stáří pak hlavní roli hraje vzájemná pomoc mezi manžely.

Uzavřením manželství vzniká přímo ze zákona rozsáhlý okruh práv a povinností, jež trvají po celou dobu manželství a zanikají zároveň se zánikem manželství. Jedním z možných dělení těchto práv a povinností je dělení na práva osobního, osobně-majetkového a majetkového charakteru. „Ustanovení zákona o rodině upravují první dvě skupiny, z třetí skupiny pouze práva a povinnosti vyživovací. Ostatní

---

² Radvanová, S., Zuklínová, M.: Kurs občanského práva: instituty rodinného práva, Praha: C. H. Beck, 1999, s.14

³ Plecítý, V.: Zákon o rodině-komentář, stav k 1.1.2007, Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2007, s. 9

⁴ kterým je obecní úřad pověřený vedením matrik

práva a povinnosti majetkového charakteru (i když nikoli v celém rozsahu) upravují ustanovení občanského zákoníku.“⁵

Muž a žena mají v manželství stejná a práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí, uspokojovat potřeby rodiny, hradit náklady společné domácnosti a společně rozhodovat o záležitostech rodiny. „Manžel je oprávněn zastupovat druhého manžela v jeho běžných záležitostech, zejména přijímat za něho běžná plnění.“⁶

Tak jako lze manželství uzavřít pouze zákonem stanoveným způsobem, lze je rovněž zrušit pouze a jenom zákonnou cestou. České právo, pokud jde o zánik manželství, zná pouze zánik manželství smrtí manžela, nebo rozvodem.

Zánik manželství smrtí jednoho z manželů a prohlášením manžela za mrtvého

Zemře-li jeden z manželů, manželství jako takové zaniká. Zemřou-li oba manželé zároveň, zaniká smrtí obou manželů. „Nelze-li smrt fyzické osoby prokázat stanoveným způsobem, tj. ohledáním mrtvoly a vystavením úmrtního listu, prohlásí soud osobu za mrtvou, je-li jisté, že zemřela a soud zjistí její smrt jinak (prohlášení za mrtvého na základě důkazu smrti). Podobně prohlásí soud za mrtvou i osobu nezvěstnou, je-li možné se zřetelem ke všem okolnostem dovodit, že dotyčná osoba již nežije. Pokud byla v obou posléze uvedených případech dotyčná osoba manželem, její manželství zanikne.

V případě prohlášení za mrtvého manželství zanikne nikoli dnem, který byl v rozhodnutí uveden jako den smrti, ale teprve dnem, kdy rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého nabyde právní moci, to platí bez rozdílu, zda se jednalo a osobu prohlášenou za mrtvou na základě důkazu smrti, anebo o osobu nezvěstnou.“⁷ Výrok soudu je však opřen o vyvratitelnou domněnku smrti, tudíž pokud se osoba za mrtvou prohlášená opět objeví živá, jeho rozhodnutí o prohlášení za mrtvého se tím zruší.

---

⁵ Knappová, M., Švestka, J. a kolektiv: Občanské právo hmotné, svazek III., třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2002, s. 53

⁶ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, § 21

⁷ Knappová, M., Švestka, J. a kolektiv: Občanské právo hmotné, svazek III., třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2002, s. 59

Pro druhého manžela má toto zjištění rozdílné důsledky, pokud mezitím uzavřel manželství nové, či nikoli.⁸

---

⁸ Podle § 22 odst. 2 zákona o rodině, č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů: *Bude-li prohlášení za mrtvého zrušeno, neobnoví se zaniklé manželství, jestliže mezitím manžel toho, kdo byl prohlášen za mrtvého, uzavřel manželství nové.*

2 Rozvod

V České republice je rozvod jediným možným způsobem zániku manželství za života obou manželů. Rozvod začíná rozpadem manželského vztahu dvou jedinců, poté se ale především stává soudním řízením. V něm své role nacházejí nejrůznější orgány, od sociálních pracovníků po soudce, soudní znalce, advokáty a v neposlední řadě i psychology či psychiatry. V evropských právních úpravách se můžeme setkat s určitými obměnami. V podstatě se dá hovořit o třech variantách rozvodu:

- a) **rozvod manželství na základě viny** (který je nestarší formou), kde vyslovení viny má závažné důsledky především pro stanovení vyživovací povinnosti k rozvedenému manželovi a při vypořádání majetkových vztahů
- b) **rozvod manželství na základě rozvratu**, který vyžaduje prokázání příčin rozvratu přímo nebo nepřímo, na základě odděleného žití manželů, které musí trvat zákonem stanovenou dobu
- c) **rozvod manželství na základě dohody manželů** (nejmodernější forma), který se v různých státech liší podle rozsahu dohody (v některých státech se však tato varianta v případě, že manželé mají nezletilé děti, nepřipouští (např. Bulharsko))

„Vedle rozvodu provedeného soudem existuje v právních úpravách i tzv. administrativní rozvod, kdy za splnění určitých podmínek (zpravidla neexistence nezletilých dětí) o rozvodu rozhoduje správní (matriční) orgán, příp. tento orgán pouze bere na vědomí shodnou vůli manželů o tom, že manželství má být rozvedeno, a zároveň konstatuje, že jsou předloženy smlouvy upravující právní následky rozvodu. Manželství zaniká teprve zápisem do matriky.“⁹ Rozvodové řízení není v české právní úpravě samostatným řízením, ale vztahují se na něj ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, s určitými výjimkami.

---

⁹ Hrušáková, M. Králíčková, Z.: České rodinné právo 3., přepracované a doplněné vydání, Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2006, s. 117

2.1 Historie rozvodu

„**Všeobecný občanský zákoník** z roku 1811, který na našem území platil až do 1. ledna 1950, původně upravoval možnost právního ukončení manželství za života obou manželů na konfesním principu, to znamená, že tzv. rozluka byla možná pouze u nekatolíků a Židů. Teprve po vzniku samostatného Československa tzv. manželská novela (zák. č. 320/1919 Sb.) upravila možnost právního zrušení manželství jednotně bez ohledu na vyznání manželů.

Manželská novela rozlišovala *rozvod od stolu a lože* a *rozluku*. Rozvod (od stolu a lože), povolený soudem, znamenal pro manžele jenom zánik jejich povinnosti žít spolu, manželství však stále právně existovalo a žádný z manželů nemohl uzavřít nové manželství. Možnost právního ukončení manželství znala manželská novela pod pojmem *rozluka*. Zákon stanovil konkrétní důvody rozluky, při jejichž existenci vznikala manželům na rozluku právní nárok.¹⁰

Tyto důvody byly vyjádřeny v § 13 manželské novely:

O rozluku manželství žalovati lze:

- a) dopustil-li se druhý manžel cizoložství
- b) byl-li pravoplatně odsouzen do žaláře nejméně na tři léta, nebo na dobu kratší, avšak pro trestný čin vyšlý z pohnutek, nebo spáchaný za okolností svědčících o zvrhlé povaze
- c) opustil-li svého manžela zlomyslně a nevrátil-li se na soudní vyzvání do šesti měsíců; není-li jeho pobyt znám, budiž soudní vyzvání učiněno veřejně
- d) ukládal-li druhý manžel o manželův život nebo zdraví
- e) nakládal-li jím vícekrát zle, ubližoval-li mu těžce, neb opětovně ho na cti urážel
- f) vede-li zhýralý život
- g) pro trvale nebo periodicky probíhající chorobu duševní, která trvá tři léta; pro těžkou duševní degeneraci vrozenou nebo získanou, čítaje v ni těžkou hysterii, pijáctví nebo navyklé nadužívání nervových jedů, jež trvá více než dvě léta; pro padoucí nemoc, trvající alespoň rok s nejméně šesti záchvaty v roce nebo s přidruženou duševní chorobou

---

¹⁰ Hrušáková, M.: Rozvod a paragrafy, Praha: Computer Press, 2001, s. 4

h) nastal-li tak hluboký rozvrat manželský, že na manželích nelze spravedlivě požadovati, aby setrvali v manželském společenství; rozluku nelze vysloviti k žalobě manžela, který rozvratem je převážně vinen

i) pro nepřekonatelný odpor; žalobě lze vyhověti jen tehdy, připojí-li se k žádosti o rozluku třeba i dodatečně také druhý manžel; v tomto případě netřeba však rozluky ihned povolovati, nýbrž lze napřed uznati na rozvod od stolu a lože a to třeba i vícekrát

Zákon o právu rodinném (zák.č. 265/1949 Sb.), který nabyt účinnosti dnem 1.ledna 1950, přinesl hned několik podstatných změn v úpravě rozvodu manželství. „V prvé řadě upustil od další úpravy rozvodu od stolu a lože (*separatio thori, mensae ac habitationis*). Institucionálně se nadále pro zrušení manželství (tj. institut označovaný dříve za „rozluku“) se všemi právními následky používá pojmu „rozvod“. Přijetím zákona o právu rodinném došlo v právní úpravě rozvodu i k další významné změně, spočívající v podstatném zjednodušení hmotněprávní úpravy rozvodu: byl zcela opuštěn kasuistický přístup, tj. nebyly nadále kasuisticky vyjádřeny a taxativně uvedeny rozvodové důvody.“¹¹ Z předchozích uvedených důvodů rozluky převzal tento zákon pouze jeden jediný důvod, a to *kvalifikovaný rozvrat*, který je jediným důvodem zániku manželství i v současnosti. Zákon o právu rodinném ho upravoval v následujících paragrafech:

§ 30

(1) Nastal-li z důležitých důvodů mezi manžely hluboký a trvalý rozvrat, může manžel žádat, aby soud zrušil manželství rozvodem.

(2) O rozvod nemůže žádat manžel, který rozvrat výlučně zavinił, ledaže druhý manžel projeví s rozvodem souhlas.

(3) Mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájem těchto dětí.

§ 31

(1) V rozhodnutí, jímž se manželství rozvádí, buď také vysloveno, zdali manželé – nebo který z nich – jsou rozvodem vinni.

(2) Od výroku o vině buď upuštěno, požádají-li o to oba manželé.

---

¹¹ Radvanová, S., Zuklínová, M.:Kurs občanského práva: instituty rodinného práva, Praha: C. H. Beck, 1999, s.60

Právní význam viny měl dalekosáhlé důsledky. Zákon chránil především manžela, který rozvrat manželství nezavinil. V případě kdy soud rozvod manželství nepovolil, protože nevinný manžel se rozvodu bránil, docházelo k situacím, kdy výlučně vinný manžel prostě opustil společnou domácnost a založil si jinde rodinu novou, aniž by se rozvedl. „Vznikala tak tzv. „mrtvá manželství“.“¹² Z tohoto důvodu bylo přijato **zákonné opatření č. 61/1955 Sb.**, které tento zákon novelizovalo a to tím způsobem, že i bez souhlasu nevinného manžela mohl být rozvod za splnění určitých podmínek povolen. Těmito podmínkami byly: hluboký a trvalý rozvrat manželství, skutečnost, že manželé spolu delší dobu nežijí, nebo v případě, kdy povolení rozvodu vyžaduje závažný společenský zájem.

Zákon o rodině¹³, který se stal účinným 1.dubna 1964, již neobsahoval princip viny na rozvodu. Do novely, která proběhla v roce 1998 (novela z. č. 91/1998 Sb. upravovala řízení o rozvod manželství a řízení o úpravě poměrů k nezletilým dětem odděleně, mimo jiné zavedla i rozvod po vzájemné dohodě a zároveň zakotvila tvrdostní klauzuli k ochraně manžela bránícího se rozvodu), upravoval rozvod manželství jen ve třech paragrafech:

§ 23

(1) Státní orgány ve spolupráci se společenskými organizacemi a všemi občany jsou povinny napomáhat upevnování manželství a rodiny, zejména tím, že předcházejí příčinám, které by mohly vést k narušování pevnosti a trvalosti vztahů v manželství a rodině.

(2) Lehkomyslný poměr k manželství je v rozporu se zájmem společnosti. Proto lze ke zrušení manželství rozvodem přistoupit jen ve společensky odůvodněných případech.

§ 24

Soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, jsou-li vztahy mezi manžely tak vážně rozvráceny, že manželství nemůže plnit svůj společenský účel. Při rozhodování o rozvodu musí soud přihlídnout zejména k zájmům nezletilých dětí.

§ 25

Soud je povinen zjistit příčiny, které vedly k vážnému rozvrácení manželství. Svá zjištění uvede v odůvodnění rozhodnutí.

---

¹² Hrušáková, M.: Rozvod a paragrafy, Praha: Computer Press, 2001, s. 6

¹³ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění pozdějších předpisů, dále jen ZoR

Zákon o rodině, který je někdy nazýván „kodex rodinného práva“, patří mezi právní předpisy, jež nás provázejí v podstatě celým životem, od narození až do smrti. Vedle občanského zákoníku a zákoníku práce je to další kodex mající vliv na život každé fyzické osoby.

Občanský soudní řád¹⁴ zavedl tzv. obligatorní smírčí řízení, kdy manželé, pokud se chtěli rozvést, museli nejprve podat soudu návrh na zahájení toho řízení a pokud se nepodařilo dosáhnout smíru mezi nimi, mohli do jednoho roku podat návrh na rozvod manželství. Smírčí řízení se nemuselo konat jen ve výjimečných případech. Postupem času se řízení o smíru stalo čistě formální záležitostí, a proto novela z roku 1973 příslušná ustanovení o tomto řízení zrušila. Místo toho bylo zavedeno nové ustanovení § 100 OSŘ, v němž bylo stanoveno, že soudce se má v každé fázi řízení pokusit o smír. „V praxi to znamená, že soudce vyzve oba manžele, aby zvážili, zda rozvod je jediným možným východiskem současné krize jejich manželství. Vyzve účastníky ke kompromisu nebo ke konzultaci s odborníky, psychology, případně psychiatry atd. Pokud takové řešení alespoň jeden z manželů zásadně odmítne, soud zahájí řízení o rozvod.“¹⁵

Úprava rozvodu prošla v průběhu let nemalými změnami, ať už se jednalo o příčiny a důvody rozvodu, které se měnily, doplňovaly či byly odstraněny, nebo o princip viny, který sloužil na ochranu nevinného manžela. Vždy však byl kladen velký důraz na zachování manželství a ochranu rodiny a dětí, a proto byl rozvod chápán jako jev nežádoucí, traumatický, který zanechává dlouhodobé nepříznivé následky jak na rozvedených manželech, tak především na jejich nezletilých dětech.

2.2 Právní důvod rozvodu a příčiny rozvratu

Právní úprava rozvodu manželství je založena pouze na jediném důvodu rozvodu a tím je kvalifikovaný rozvrat. Takovým rozvratem je rozvrat hluboký a trvalý, při kterém nelze očekávat obnovení manželského soužití. Rozvrat je chápán jako objektivní stav vztahů mezi manžely, naznačující, že původně byly tyto vztahy jiné.

---

¹⁴ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen OSŘ

¹⁵ Francová, M., Dvořáková Závodská, J.: Rozvody, rozchody a zánik partnerství, Praha: ASPI, 2008, s. 4

Jeho základem je rozvrat osobních vzájemných vztahů manželů, zejména pak soužití ve společné domácnosti, společné rozhodování o záležitostech manželství a rodiny apod. Právní úprava rozlišuje, zda je třeba tento rozvrat soudu prokázat, či zda se rozvrat presumuje.

Od důvodu rozvodu je třeba odlišit příčiny rozvratu vztahů mezi manžely, které na manželství působí a které k němu vedou. Rozvrat je výsledkem určitých příčin, jež mohou mít jak subjektivní povahu (jako je nevěra, finanční neshody, alkoholismus apod.), tak povahu objektivní. Nejčastějšími příčinami je porušování manželských povinností, které ZoR vyjmenovává v ustanovení § 18. Proto, aby soud mohl rozhodnout, není podstatné, že se manželé na příčinách rozpadu svého manželství neshodnou. Je na soudu, aby na základě provedených důkazů tyto příčiny stanovil a konstatoval hluboký a trvalý rozvrat manželství.

Soud je přímo ze zákona povinen zkoumat, zda neexistuje ještě nějaká šance na záchranu a obnovu manželských vztahů, zda-li je ještě zachována alespoň jedna z funkcí manželství, jako je společná domácnost, společná péče o děti atd. V takovém případě může soud žalobu o rozvod zamítnout a rozvod nepovolit.

2.3 Zamítnutí žaloby o rozvod manželství

Soud může žalobu o rozvod manželství zamítnout v následujících případech:

1. V ustanovení § 24 odst. 2 ZoR: „Mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájmem nezletilých dětí daným zvláštními důvody.“

2. V ustanovení § 24b ZoR: „Návrhu na rozvod manželství, s nímž nesouhlasí manžel, který se na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel a jemuž by byla rozvodem způsobena zvlášť závažná újma, soud nevyhoví, pokud mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství.“ Ochrana rozvodu se brání ho manžela však není absolutní. Zákon umožňuje takovéto manželství rozvést, jestliže manželé spolu nežijí ve společné domácnosti po dobu delší než tři roky a jsou-li splněny ostatní podmínky pro rozvod.

3. S ohledem na ustanovení § 25 ZoR ovšem nelze žádné manželství rozvést, pokud nenabyde právní moci rozhodnutí soudu o úpravě poměrů nezletilých dětí na dobu po rozvodu, které vydá soud v řízení podle § 176 OSŘ.

2.4 Rozvod podle § 24a ZoR

V literatuře se pro tento rozvod používá rovněž pojem smluvený či nesporný rozvod, příp. rozvod bez zjišťování příčin rozvratu. Výraz „nesporný“ ve spojení se slovem rozvod by mohl evokovat mylnou představu, že řízení o rozvod manželství je řízením nesporným. Jedná se totiž vždy o řízení sporné.

Tento druh rozvodu můžeme charakterizovat jako rozvod, na kterém se oba manželé po vzájemné dohodě shodli. Institut nesporného rozvodu byl do našeho právního řádu prvně zaveden novelou v roce 1998, a to zákonem č. 91/1998 Sb. Tato změna přinesla zjednodušení (urychlení) rozvodového řízení a zároveň možnost rozchodu manželů bez nepříjemných konfliktních situací. „Je třeba podotknout, že tato forma je nejčastěji na místě tam, kde mezi manželky již došlo k tzv. psychologickému rozvodu, tj. oba jsou s rozvodem vyrovnáni a pocity křivdy a nespravedlnosti jsou již alespoň částečně překonány.“¹⁶

Pokud manželé dospějí k rozhodnutí ukončit společné soužití cestou smluveného rozvodu, stojí před nimi hned několik podmínek, které musejí v průběhu řízení splnit, aby bylo možné je rozvést. Tyto podmínky jsou uvedeny v ustanovení § 24a ZoR:

1. manželství muselo trvat déle než jede rok

Tato minimální délka je stanovena proto, aby se předešlo neuváženým sňatkům a následně z toho nutně vyplývajícím rozvodům. Řada mladých lidí je totiž v důsledku romantické lásky přesvědčena o tom, že jediným správným vyvrcholením jejich vztahu je sňatek. Po měsíci společného soužití v takto zákonem stanoveném svazku však dojdou k závěru, že jejich neuvážený a rychlý vstup do manželství nebyl tou nejlepší volbou. A právě těmto situacím je potřeba předcházet.

---

¹⁶ Jonáková, I.: Nesporný rozvod, Právo a rodina, č. 7/2008, s.8

2. manželé ke dni podání žaloby spolu nejméně šest měsíců nežijí

Jednou ze základních povinností manželů je společné soužití, což ovšem neznamená pouze společně spolu bydlet, ale jde především o vyjádření jejich intimní stránky manželského života. To, že manželé obývají společnou domácnost ještě neznamená, že tímto faktem jsou splněny všechny předpoklady řádného manželství. Existují totiž případy, kdy manželé spolu sice nebydlí, ale na jejich plnohodnotné a spokojené manželství tato skutečnost nemá vliv. Hovoříme tu především o manželstvích studentů či párů, z nichž jeden je nucen ať už v důsledku zaměstnání či z jiných důvodů pravidelně opouštět domácnost a svého partnera. Tato tzv. „víkendová manželství“ nejsou v České republice ojedinělým jevem.

3. k návrhu podanému jedním manželem se druhý manžel připojí

V praxi často dochází k situaci, kdy rozvodové řízení je zahájeno žalobou pouze jednoho z manželů a druhý manžel se k návrhu připojí až během řízení či až při samotném jednání o rozvod.

Podstata smluveného rozvodu spočívá v tom, že za splnění tří konkrétních podmínek zákon konstruuje nevyvratitelnou právní domněnku, že manželství je hluboce a trvale rozvráceno, a tuto skutečnost již není třeba dokazovat u soudu. Manželům tím vzniká právní nárok na rozvod. Soud však manželství rozvede za předpokladu, že manželé společně s návrhem na rozvod manželství předloží:

1. pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí na dobu po rozvodu, mají-li spolu nezletilé děti.

2. písemnou smlouvu o vypořádání:

a) jejich vzájemných majetkových vztahů

b) práva společného bydlení na dobu po rozvodu

ad. a) Touto smlouvou dochází k vypořádání jednak společného jmění manželů, ale i jiných majetkových vztahů mezi manžely, které do společného jmění nespádají (např. podílové spoluvlastnictví). Mělo by dojít k vypořádání veškerého movitého i nemovitého majetku a všech majetkových práv a společných závazků manželů.

Manželství je i společenství majetkové a téměř vše, co bylo za jeho trvání nabyto, patří společně oběma manželům. Společné jmění manželů tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věci, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů a věci vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka. Součástí společného jmění manželů jsou však i závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého.

Pokud by manželé ve smlouvě nějaký majetek opomenuli, pak by se uplatnilo ustanovení § 150 odst. 4 občanského zákoníku: „Nedošlo-li do tří let od zániku společného jmění manželů k jeho vypořádání dohodou nebo nebyl-li do tří let od jeho zániku podán návrh na jeho vypořádání rozhodnutím soudu, platí ohledně movitých věcí, že se manželé vypořádali podle stavu, v jakém každý z nich věci ze společného jmění manželů pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti výlučně jako vlastník užívá. O ostatních movitých věcech a o nemovitých věcech platí, že jsou v podílovém spoluvlastnictví a že podíly obou spoluvlastníků jsou stejné; totéž platí přiměřeně o ostatních majetkových právech, pohledávkách a závazcích manželům společných.“

ad. b) Pro vypořádání bydlení, to znamená pro určení, kdo z manželů byt opustí nebo je-li zde povinnost zajistit druhému bytovou náhradu, je podstatný důvod společného bydlení. S ohledem na jednotlivé právní důvody bydlení mohou nastat různé situace:

- manželé užívají nedružstevní byt na základě společného nájmu bytu manžely
- manželé užívají družstevní byt, který nabyt jeden z manželů před uzavřením manželství
- manželé užívají družstevní byt, který jeden z nich nebo oba nabyli za trvání manželství

- jeden z manželů je nájemcem služebního bytu, bytu zvláštního určení nebo bytu v domě zvláštního určení
- manželé užívají byt nebo dům na základě vlastnického práva¹⁷

3. písemnou dohodu o vyživovací povinnosti jednoho manžela vůči druhému, pokud tento manžel potřebu výživného má, a to na dobu po rozvodu

Tato dohoda není dohodou obligatorní, a proto soudu být ani předložena nemusí. Protože vyživovací povinnosti k rozvedenému manželovi je možné se zprostit i jednorázovým plněním ve smyslu § 94 odst. 2 ZoR, které lze chápat jako jakési odstupné, je skutečností, že tzv. smluvený rozvod si v podstatě lze koupit. Složením odstupného tato vyživovací povinnost povinného manžela navždy zaniká.

Podpisy na výše zmíněných smlouvách musí být úředně ověřeny. Záleží na manželech, zda vše upraví v rámci jedné smlouvy, či uzavřou tři samostatné smlouvy. „Dohody musí obsahovat odkládací podmínku spočívající v tom, že jejich účinnost se odkládá na dobu po právní moci rozsudku o rozvodu účastníků. Soud obsah těchto dohod nezkontroluje po právní stránce, a nemá tedy za jejich obsah žádnou odpovědnost.“¹⁸ Soud je však povinen zabývat se platností těchto smluv a v případě, že dojde k závěru, že uvedené smlouvy trpí právními vadami, je povinen o tom účastníky poučit.

Řízení o rozvod manželství může být zahájeno jen na základě žaloby jednoho z manželů. Žaloba upravuje osobní stav účastníků a proto nese označení statusová. Jakékoli mimořádné opravné prostředky (dovolání, žaloba na obnovu řízení, pro zmatečnost) jsou zde vyloučeny. Příslušným soudem je podle § 88 písm. a) OSŘ soud, v jehož obvodu měli oba manželé poslední společné bydliště v České republice, bydlí-li v obvodu tohoto soudu alespoň jeden z manželů; není-li takového soudu, je příslušný obecný soud žalovaného, tedy soud, v jehož obvodu má bydliště, a nemá-li bydliště, okresní soud, v jehož obvodu se zdržuje, a není-li ani takového soudu, je místně příslušným obecný soud žalobce.

V žalobě musí být uvedeno označení soudu, jeho adresa, jména, příjmení, adresy a rodná čísla účastníků řízení (obou manželů), vyličení rozhodujících skutečností

¹⁷ Blíže viz. Hrušáková, M.: Rozvod a paragrafy, Praha: Computer Press, 2001, s. 27-29

¹⁸ Francová, M., Dvořáková Závodská J.: Rozvody, rozchody a zánik partnersství, Praha: ASPI, 2008, s. 7

(datum uzavření manželství,...), označení důkazů a samozřejmě nesmí chybět závěrečný návrh (to, čeho se navrhovatel domáhá). Podepsaná a datovaná žaloba se podává ve dvojím vyhotovení a s přílohami (kopií oddacího listu) tak, aby jeden stejnopis zůstal u soudu a druhý byl doručen druhému manželovi. Rozvodové řízení je zpoplatněno částkou 1000 Kč. „Bylo-li řízení o rozvod manželství zastaveno nebo byl-li vzat návrh na zahájení řízení zpět nejpozději před vydáním rozhodnutí soudem prvního stupně, vrátí soud z účtu soudu zaplacený poplatek v plné výši. Byl-li návrh na zahájení řízení o rozvod manželství vzat zpět po vydání rozhodnutí soudu, které nenabýlo právní moci, aniž bylo podáno odvolání, vrátí soud z účtu soudu polovinu poplatku.“¹⁹

Před samotným jednáním o rozvodu by se soud měl pokusit dosáhnout mezi manžely smíru, avšak v mnoha případech se omezí pouze na konstatování, že manželé zájem na usmíření nemají. Důkaz výsledkem účastníků může v této věci soud nařídít vždy a to i bez jejich souhlasu. Podle ustanovení § 144 OSŘ účastníci nemají právo na náhradu nákladů řízení. Soud jim však tuto náhradu může přiznat, pokud to odůvodňují okolnosti případu nebo jejich poměry.

Manželství zanikne dnem právní moci rozsudku o rozvodu. Nesporný rozvod je relativně rychlé a komplexní řešení v případě, že se manželé chtějí rozejít „v dobrém“ a ušetřit sebe i ostatní nepříjemných situací během rozvodového řízení. Tato varianta se jeví jako nejjednodušší, ovšem nebývá příliš častá. Najde se jen velmi málo těch, kteří se při rozvodovém řízení na všem shodnou. Třebaže k rozhodnutí nechat se rozvést dospěli po vzájemné dohodě a v danou chvíli nepočítá ani jeden z nich s tím, že by při samotném procesu mohlo dojít k nějakým komplikacím, skutečnost je většinou jiná. Samotný průběh rozvodu je záležitostí, která vyvolává značné emoce, tudíž se dá předpokládat, že neproběhne vše hladce.

2.5 Rozvod podle § 24 ZoR

Ve své podstatě jde o základní úpravu rozvodu manželství, která se uplatní tam, kde mezi manžely neexistuje shoda o řešení všech právních důsledků rozvodu. Manželé sice mohou zastávat jednotný názor na to, že jejich manželství už není v pořádku a je

---

¹⁹ Jonáková, I.: Nesporný rozvod - procesní aspekty řízení, Právo a rodina, č. 8/2008, s. 13

tedy třeba ho rozvést, ale už nejsou schopni se dohodnout na rozdělení společného majetku, na užívání bytu a dalších věcech z rozvodu plynoucích.

„Soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, jestliže je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití; bere přitom v úvahu příčiny rozvratu manželství.“²⁰ V tomto řízení je třeba, aby žalobce prokázal existenci kvalifikovaného rozvratu. Má se tím na mysli takový rozvrat vztahů mezi manžely, který je hluboký, trvalý a současně nelze očekávat obnovení manželského soužití. Hloubka a trvalost rozvratu je dána jednak intenzitou narušení vztahů mezi manžely, tak i délkou tohoto narušení.

Ve srovnání s původním zněním ustanovení § 24 ZoR, které vycházelo z toho, že manželství v důsledku rozvratu nemůže plnit svůj společenský účel, je tato nová formulace (platná od roku 1998) přesnější a dokonalejší, neboť si z ní můžeme vyvodit, že smíření mezi manžely již určitě není možné. Při rozhodování o rozvodu soud bere v úvahu příčiny rozvratu manželství, tzn. že by měl tyto příčiny zjistit, „... to je velice důležité především ve vztahu k nezletilým dětem, neboť zákon stanoví, že mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájmem těchto dětí.“²¹ Ve většině rozvodů nejde jen o jednu příčinu, ale o souhrn příčin, které vedly k ztroskotání manželství.

2.6 Rozvod podle § 24b ZOR (ztížený)

„O rozvodu s tzv. tvrdostní klauzulí se začalo uvažovat již při pracích na tzv. velké novele občanského zákoníku v roce 1995. Při schvalování věcného záměru novely občanského zákoníku však tehdejší vláda tuto formu rozvodu neschválila. Tvrdostní klauzule byla do zákona včleněna teprve při projednávání návrhu v Ústavněprávním výboru Poslanecké sněmovny (včetně samostatné úpravy vyživovací povinnosti k rozvedenému manželovi ve znění současného § 93 zákona o rodině). Při projednávání poslaneckého návrhu novely zákona o rodině v roce 1998 byl na plénu Poslanecké sněmovny učiněn pokus zkrátit alespoň tříletou lhůtu uvedenou v § 24b odst. 2 ZoR na

---

²⁰ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, § 24

²¹ Choděra, O.: Partnerství, manželství a paragrafy, GRADA Publishing, spol. s.r.o., 2002, s. 97

jeden rok, v rámci pozměňovacích návrhů Senátu však byla lhůta znovu prodloužena na tři roky.²²

Jde o další druh rozvodu manželství, který zavedla novela z. č. 91/1998 Sb. Zavedení této tzv. tvrdostní klauzule představuje určité zpřísnění rozvodu spočívající ve zvýšení ochrany toho z manželů, který s rozvodem nesouhlasí. „Klauzule proti tvrdosti představuje v souvislosti s právní úpravou rozvodu specifické vyjádření obecné ochrany před jednáním contra bonos mores.“²³ „Návrhu na rozvod, s nímž nesouhlasí manžel, který se na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel a jemuž by byla rozvodem způsobena zvláště závažná újma, soud nevyhoví, pokud mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství.“²⁴ I přesto, že jsou splněny zákonné podmínky pro rozvod, tj. byla prokázána existence kvalifikovaného rozvratu, soud manželství nerozvede, jsou-li splněny podmínky této klauzule, které však musejí být splněny kumulativně. Jedná se o podmínky:

- 1. existence kvalifikovaného rozvratu mezi manžely, na jehož základě by mohl soud vyslovit rozvod manželství**
- 2. jeden z manželů se rozvodu brání**
- 3. jedná se o manžela, kterému by byla rozvodem způsobena zvláště závažná újma**
- 4. manžel, který se brání rozvodu, musí být současně ten z manželů, který převážně nezapříčinil rozvrat manželství tím, že porušoval manželské povinnosti**

Tuto újmu je třeba chápat především jako újmu osobní, i když majetkové aspekty nelze zcela opominout. Zvláště závažná újma může spočívat např. v tom, že bránící se manžel je invalidní, odkázaný na pomoc třetí osoby apod.

Pod pojmem manželské povinnosti je nutné rozumět všechna práva a povinnosti manželů uvedená v § 18 až 20 ZoR, zejména pak povinnost žít spolu, být si věrni, vzájemně si pomáhat, společně pečovat o děti apod. Nejde zde o žádné

---

²² Hrušáková, M.: Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod, děti, výživné, Praha: C. H. Beck, 2000, s.18

²³ Radvanová, S., Zuklínová, M.: Kurs občanského práva: instituty rodinného práva, Praha: C. H. Beck, 1999, s.70

²⁴ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, § 24b odst. 1

zjišťování viny na rozvodu, pouze je třeba prokázat, že bránící se manžel převážně nezapříčinil rozvrat manželství.

5. mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství

Tyto mimořádné okolnosti by mohly spočívat zejména v délce trvání manželství, ale např. i na věku či zdravotním stavu druhého manžela.

České právo nezná absolutní zákaz rozvodu, tzn. že je možné za určitých podmínek zrušit manželství za života manželů. Ochrana manžela, který se rozvodu brání, však nemůže být zcela úplná, neboť není možné nikoho nutit a donutit, aby v manželství zůstal proti své vůli. Z tohoto důvodu obsahuje ZoR ustanovení, že pokud spolu manželé nežijí po dobu delší než tři roky, soud manželství rozvede, jsou-li splněny ostatní podmínky pro rozvod, tj. jestliže je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití. Z uvedeného vyplývá, že pokud před podáním návrhu manželé spolu již tři roky nežili, nemůže se tvrdozní klauzule vůbec uplatnit a obrana druhého manžela zde bude marná.

3 Postavení nezletilého dítěte při rozvodu a po něm

„Dítě nelze před rozvodem manželství jeho rodičů uchránit, ledaže by byl rozvod manželů s nezletilými dětmi přímo zakázán, což je však představa zcela nereálná. Je však možné, a především nezbytné, chránit dítě v souvislosti s rozvodem jeho rodičů.“²⁵

Novela zákona o rodině z roku 1998 (zák. č. 91/1998 Sb.) přinesla podstatné zvýšení míry ochrany nezletilých dětí a to hned v několika aspektech. V první řadě došlo k oddělení řízení o úpravě poměrů k nezletilým dětem od rozvodového řízení a také upravila možnost nepovolit za jistých podmínek rozvod manželství po dobu nezletilosti dítěte. „Ochrana dítěte v souvislosti s rozvodem manželství jeho rodičů může spočívat jak v oblasti hmotného práva, tak práva procesního. V oblasti hmotného práva pak spočívá především v míře, v jaké je soud v rozvodovém řízení povinen brát zřetel na zájem dítěte. V oblasti civilního procesu jde zejména o otázku vzájemného vztahu rozvodového řízení a opatrovnického řízení, případně o procesní instituty prodlužující nebo komplikující samotný rozvod.“²⁶

3.1 Opatrovnické řízení

Tak jak vyplývá z předchozího odstavce, musíme v souvislosti s rozvodem rozlišovat dvě samostatná řízení, a to řízení, kterým se manželství rozvádí, a dále řízení, kterým se upravují poměry nezletilých dětí na dobu po rozvodu. Podstatu a základní smysl oddělení těchto řízení můžeme spatřovat ve snaze zabránit dlouholetým sporům o děti i poté, co již manželství bylo pravomocně rozvedeno. V případě, že jsou rozvádějící se manželé rodiči nezletilých dětí, je nutné a žádoucí upravit práva a povinnosti na dobu po rozvodu, tj. upravit jejich rodičovskou zodpovědnost.²⁷ Manželství tudíž nelze rozvést, dokud nenabyde právní moci

---

²⁵ Hrušáková, M.: Rozvod a paragrafy, Praha: Computer Press, 2001, s. 35

²⁶ Hrušáková, M.: Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod, děti, výživné, Praha: C.H.Beck, 2000, s. 23

²⁷ Rodičovskou zodpovědnost tvoří souhrn základních práv a povinností, které rodiče uplatňují zejména při péči o zdraví dítěte, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, při zastupování dítěte a správě jeho jmění.

rozhodnutí soudu o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. Rozhodnutí soudu péče o nezletilé musí tak předcházet rozhodnutí soudu o rozvodu manželství. Úprava poměrů k nezletilému dítěti předpokládá, že soud rozhodne jednak o tom, komu bude dítě svěřeno do výchovy, zda jednomu z rodičů či do střídavé, popřípadě společné výchovy, a dále pak stanoví jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu.

Opatrovnické řízení se zahajuje na návrh jednoho z rodičů, který musí být adresován příslušnému soudu, musí z něj být patrné kdo ho činí, čeho se týká a co sleduje, dále musí obsahovat jména, příjmení a bydliště účastníků (popřípadě i jejich zástupců), vylíčení rozhodných skutečností a musí z něj být patrné, čeho se domáhá. V případě, že manželé podají pouze návrh na zahájení řízení o rozvod manželství, ale nepodají už návrh na zahájení opatrovnického řízení, může pak rozvodový soud zahájení tohoto řízení sám podnítit, tzn. může dojít k zahájení řízení i bez návrhu, tj. ex offo.

Účastníky řízení jsou oba rodiče a nezletilé dítě, které je zastoupeno opatrovníkem.²⁸ Příslušným k tomuto rozhodování je soud péče o nezletilé, který nemusí být nutně soudem, před kterým se rozhoduje samotný rozvod manželství. Příslušnost soudu je dána ustanovením § 88 písm. c OSŘ. Jde tedy o soud, v jehož obvodu má nezletilé dítě se souhlasem rodičů nebo na základě rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností své bydliště.

Jsou-li rodiče sami schopni se dohodnout o svých právech a povinnostech k dětem, předloží soudu dohodu, která ke své platnosti vyžaduje schválení soudem. Soud tuto dohodu nemůže schválit aniž by nepřezkoumal, zda odpovídá zájmům dítěte. V případě, že rodiče nejsou schopni se dohodnout, musí nastoupit a rozhodnout soud. Soud při svém rozhodování musí vycházet z ustanovení § 26 odst. 4 ZoR: „Při rozhodování o svěřeni dítěte do výchovy rodičů soud sleduje především zájem dítěte s ohledem na jeho osobnost, zejména vloh, schopnosti a vývojové možnosti, a se zřetelem na životní poměry rodičů. Dbá, aby bylo respektováno právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného styku s nimi a zároveň právo druhého rodiče, jemuž nebude dítě svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti. Soud přihlédne rovněž k citové orientaci a zázemí dítěte, výchovné schopnosti a odpovědnosti rodiče, stabilitě budoucího výchovného prostředí, ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte

---

²⁸ Dle § 37 ZoR: žádný z rodičů nemůže zastoupit své dítě, jde-li o právní úkony ve věcech, při nichž by mohlo dojít ke střetu zájmů dětí těchto rodičů. Nemůže-li dítě zastoupit žádný z rodičů, ustanoví soud dítěti opatrovníka, který bude dítě v řízení nebo při určitém právním úkonu zastupovat. Tímto opatrovníkem zpravidla ustanoví orgán vykonávající sociálně-právní ochranu dětí.

s druhým rodičem, k citovým vazbám dítěte na sourozence, prarodiče a další příbuzné a též k hmotnému zabezpečení ze strany rodiče včetně bytových poměrů.“

Z kritérií uvedených v § 26 odst. 4 ZoR není patrný žádný systém a nelze poznat, které kritérium je důležité a které pouze doplňující. Pravděpodobnost, že jeden z rodičů bude splňovat všechna uvedená kritéria velmi dobře, zatímco druhý všechna špatně, je velmi malá. Posuzování kvality výchovných předpokladů je založeno na řadě kritérií, která jsou předmětem dlouhodobého vývoje. Tato kritéria byla původně vypracována pro psychology specializující se na danou problematiku, avšak závěry, ke kterým tyto znalci dospějí, mohou pro soudce, který má v případě poslední slovo, sloužit jako podklad, ke kterému může či nemusí přihlídnout. Mezi nejvýznamnější kritéria můžeme zařadit:

- 1. Osobnost rodiče** – rodič by měl být slušný člověk (tím míníme osobu dodržující právní řád, ustálená pravidla společnosti, v níž žije a nejednající v rozporu s dobrými mravy), měl by mít realistický pohled na svět, schopnosti a dovednosti svého dítěte, měl by umět pochválit i pokárat a zároveň by se mělo jednat o člověka emocionálně vyrovnaného. Kvalita osobnosti a její zralost zaručuje řádnou výchovu dítěte. Osobnost rodiče může určit znalec psycholog a to nejčastěji na základě ambulantního vyšetření. Výsledek tohoto zkoumání je kritériem nejdůležitějším, neboť zjištěné kvality či nedostatky, míra zralosti, osobnostní hodnoty a priority apod. se přímo nebo zprostředkovaně promítají do dalších, níže uvedených kritérií.
- 2. Vztah rodiče k dítěti** – tento vztah by měl být vztahem pozitivním, měl by být naplněn zdravou láskou, zaměřenou především na rozvoj a štěstí dítěte. Rodič by měl prokázat znalost vnitřního světa svého potomka (např. rodič předem ví, jak jeho dítě odpoví na určitou otázku), aktivně se účastnit péče o dítě (číst pohádky, vodit ho do školky či na kroužky, čímž podporuje jeho talent a nadání, pomáhat mu s domácími úkoly a zajímat se o jeho školní úspěchy či nezdary atd.) a hlavně projevat dítěti svou lásku v dostatečné míře, tzn. dávat ji najevo nejen slovy, ale i celým svým chováním a jednáním.
- 3. Charakter, morálka, struktura mravních norem rodičů** – tyto skutečnosti si soud zjišťuje zejména z rozvodového spisu, ze samotného chování rodičů při řízení, z výsledků psychologických testů, ze zpráv o pověsti rodičů, apod. Toto

vše činí proto, že dítě k formování vlastního charakteru potřebuje někoho, kdo mu bude vhodným vzorem například v utváření vlastního žebříčku hodnot, povede ho ke spořádanému životu a naučí ho být dostatečně empatickým, tzn. schopným vcítit se do pocitů ostatních lidí, zkrátka být dobrým a slušným člověkem, kterému není lhostejné to, co se děje s životem lidí v jeho blízkosti.

4. **Respekt k právu dítěte stýkat se s druhým rodičem** – toto kritérium úzce souvisí s předchozími třemi, protože má-li rodič zdravou osobnost, pozitivní vztah k dítěti a dobrý charakter, pak dítěti ve styku s druhým rodičem nebrání, i když má vůči němu nějaké osobní výhrady. Skutečnost, že dítě se stýká s oběma rodiči, je velmi důležitá zejména pro jeho normální vývoj a jeho celkovou životní situaci. V případě, že dojde k zpretrhání vazeb k jednomu rodiči, může to vést k narušení základní životní jistoty dítěte. Zákon o rodině s touto nepříznivou skutečností počítá a ošetřuje ji v ustanovení § 27 odst. 2 takto: „Bránění oprávněnému rodiči ve styku s dítětem, pokud je opakovaně bezdůvodné, je považováno za změnu poměrů, vyžadující nové rozhodnutí o výchovném prostředí.“
5. **Vztah dítěte k rodiči** – k tomu, aby se dítě mohlo normálně vyvíjet, potřebuje trvalou přítomnost dospělé osoby, k níž si vytvoří pevný a trvalý vztah. Důležitá je pak kvalita a intenzita tohoto vztahu.
6. **Vzor pro vytvoření sociální, zejména sexuální role, identity** – k uspokojivému osvojení role musí mít děti vhodný vzor. Od útlého věku po celou dobu vývoje si člověk vytváří společenskou roli také podle sexuální identity, chlapci mužskou a dívky ženskou. K tomu, aby dítě mohlo svoji roli zdravě a uspokojivě přijmout, musí mít vhodný vzor. Na základě identifikace s matkou dívka dospívá k pocitu, že je správnou ženou, a analogicky chlapec stejného pocitu dospěje identifikací s otcem. Výzkumy dokázaly, že děti žijící pouze s jedním rodičem se přizpůsobují lépe, je-li rodič stejného pohlaví jako je dítě.
7. **Úroveň vzdělání a intelligence rodiče** – rodič, který má výrazně vyšší vzdělání a inteligenci, bude dítě více stimulovat v jeho rozumovém vývoji, předá mu

více zkušeností a poznatků. O tomto faktu se dá ovšem polemizovat. Není pravidlem, že rodič, který neměl možnost či předpoklady dosáhnout vyššího vzdělání, svého potomka v tomto směru omezuje. Dokonce se dá předpokládat, že se bude snažit, aby dítě dosáhlo vyššího vzdělání a životní úrovně, než on, samozřejmě v rámci jeho i svých možností. Toto kritérium se dá velmi snadno hodnotit a to na základě inteligenčních testů či dosaženého stupně vzdělání.

8. **Šíře rodinného zázemí** – čím je rodinné zázemí širší a početnější, tím je příznivější pro všestranný rozvoj dítěte a jeho pocit životní jistoty. Do širšího rodinného zázemí počítáme prarodiče, tety, strýce, jejich děti (zejména, jsou-li srovnatelného věku) a ostatní příbuzné. Důležitou roli hraje i to, jak daleko od sebe tito rodinní příslušníci žijí, jak často se navzájem navštěvují a jaká je kvalita tohoto zázemí.
9. **Kontinuita prostředí pro dítě** – prostředí je bráno nejen jako dům, byt či pokoj, ale i hřiště, škola, klubovna, kamarádi, učitelé, sousedi a dokonce i domácí zvířata. Dítě by pokud možno nemělo zpřetrhat vazby s osobami a prostředím, na které je zvyklé. Tito lidé a známé věci by dítěti neměly ze života zmizet.. Někdy tomu však nelze zabránit, v důsledku čehož se dítě ocitá ve zcela novém prostředí, na které si musí opět postupně zvykat, což může určitou chvíli trvat. Má-li však dítě na současné prostředí špatné vzpomínky, pak je změna prostředí jevem žádoucím a pozitivním.
10. **Hmotné zabezpečení** – pokud rodič disponuje většími finančními prostředky, může dítěti zajistit lepší úroveň života a vůbec lepší životní styl, což znamená hodnotnější stravu, lepší lékařskou či poradenskou péči, možnost vyššího vzdělání, lepší podmínky pro rozvoj jeho talentu, atraktivnější prázdniny, atd.²⁹ Což ovšem neznamená, že dítě pocházející z chudších poměrů či nižší společenské vrstvy nemůže prožít plnohodnotné a spokojené dětství.

---

²⁹ Blíže viz.: Špaňhelová, I.: Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa, Právo a rodina č. 5/2005

Takto seřazená kritéria umožňují snadné posouzení kvality výchovných předpokladů rodičů. Úkolem posuzovatele je pak rozhodnout, který z rodičů lépe splňuje daná kritéria.

V případě, že se nezletilé dítě stane v průběhu řízení zletilým, soud řízení zastaví. Pokud dítě nabyde zletilosti až po právní moci rozsudku o úpravě poměrů, ale před právní mocí rozsudku o rozvodu, pak právní účinky rozhodnutí o výchově a výživě již nemohou nastat. Pokud by však podmínky pro vyživovací povinnost k zletilému dítěti trvaly a výživné mu nebylo hrazeno dobrovolně, musel by o věci znovu rozhodnout soud, ale pouze na základě návrhu zletilého dítěte.

Nakonec můžeme shrnout nepochybné výhody oddělení těchto dvou řízení. První výhodou je dozajista to, že o dítěti rozhoduje tzv. opatrovnický soudce, který má v tomto směru bohaté zkušenosti a je schopen rozhodnout o dítěti v jeho nejlepším zájmu. Další nespornou výhodou je možnost, že soud současně upraví poměry k dítěti i pro dobu do rozvodu. Určitou nevýhodou tohoto oddělení je pak skutečnost, že rozvodové řízení se tím poněkud prodloužilo.

3.2 Výslech nezletilého dítěte před soudem

„Má-li soud, soudce pochybnosti o některých údajích v listinném materiálu (soudním spisu) nebo o tom, co mu účastníci opatrovnického řízení (znalci psychologové, psychiatři, sociální pracovníci) říkají, může k výslechu předvolat i nezletilého. Soudci to obvykle nedělají rádi a nerealizují to často. U dítěte se dají očekávat spíše nepříjemné zážitky.“³⁰

Zákon o rodině v ustanovení § 31 odst. 3 zakotvuje toto: „Dítě, které je schopno s ohledem na stupeň svého vývoje vytvořit si vlastní názor a posoudit dosah opatření jeho se týkajících, má právo obdržet potřebné informace a svobodně se vyjadřovat ke všem rozhodnutím rodičů týkajícím se podstatných záležitostí jeho osoby a být slyšeno v každém řízení, v němž se v takových záležitostech rozhoduje.“ Uvedené ustanovení

---

³⁰ Bakalář, E. a kolektiv autorů: Rozvodová tematika a moderní psychologie, Praha: Karolinum, 2006, s.68

vychází z článku 12 Úmluvy o právech dítěte a je jedním z případů transformace mezinárodní úmluvy do našeho právního řádu.

„Nezletilé dítě má procesní subjektivitu, tzn. má způsobilost být účastníkem řízení. Procesní způsobilost je nezletilým přiznána jen v té míře, v jaké jim ustanovení § 9 občanského zákoníku přiznává způsobilost k právním úkonům. Nezletilí mají tedy způsobilost jen k takovým právní úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jeho věku.“³¹

Původně byl výslech nezletilého dítěte upraven v ustanovení § 178 odst. 2 OSŘ, ovšem v současné době jej nalezneme pod § 100 odst. 4 OSŘ, podle kterého: „V řízení, jehož účastníkem je nezletilé dítě, které je schopno formulovat své názory, soud postupuje tak, aby byl zjištěn jeho názor ve věci. Názor nezletilého dítěte soud zjistí výslechem dítěte. Názor dítěte může soud ve výjimečných případech zjistit též prostřednictvím jeho zástupce, znaleckého posudku nebo příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Výslech dítěte může soud provést i bez přítomnosti dalších osob, lze-li očekávat, že by jejich přítomnost mohla ovlivnit dítě tak, že by nevyjádřilo svůj skutečný názor. K názoru dítěte soud přihlíží s přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti.“ Výslech nezletilých má určitá specifika s ohledem na jejich věk, např.: u menších dětí soudci nenosí taláry, častá je také přítomnost psychologa apod.

Dítě, jako rovnoprávná bytost, má mít všechna práva, včetně práva svobodně se vyjádřit. Určité úskalí svobodného a samostatného vyjadřování tkví v tom, že dítě je do značné míry závislé na svých rodičích a to má pak vliv na jeho názory a přání. Je to totiž právě rodič, který rozhoduje o bydlení, škole, penězích, ale i tom kdy bude dítě vstávat, kdy bude chodit spát, s jakými kamarády se smí stýkat a kdy si bude hrát, atd. Tím však problém svobodného vyslechnutí dítěte zdaleka nekončí. Kromě již zmíněné závislosti dítěte na rodičích je dítě navíc:

1. korumpovatelné – během svého vývoje si dítě musí osvojit řadu návyků (např. hygienických) a povinností, které by mělo samo od sebe dodržovat. Rodič, který chce dítě přetáhnout k sobě, na svoji stranu, bude místo pomoci a usměrňování k větší zralosti a samostatnosti dítěte spíše rozmazlovat, tolerovat mu jeho nevhodné chování, více ho ochraňovat a podporovat jeho závislost na své osobě. Takovéto

---

³¹ Melicharová, D.: Specifika výslechu nezletilého v civilním řízení, Soudce č. 7-8/2008

chování pak rodiči zcela jistě u soudu zajistí, že dítě při svém svobodném vyjadřování bude mluvit v jeho prospěch a je pak jasné, kdo vyjde od soudu jako vítěz.

2. vydíratelné – to znamená, že rodič, který chce mít dítě na své straně, bude před dítětem tvrdit jak hrozné to bude mít následky, pokud se nerozhodne „správně“, kolika lidem, kteří ho mají rádi ublíží. Dítě pak samozřejmě u soudu dá přednost trpícímu a zranitelnějšímu rodiči.
3. programovatelné – tzv. brainwashing (vymývání mozků) je u dětí relativně snadným procesem. Stačí určitá delší izolace od druhého rodiče, trocha přesvědčování a dítě pak u soudu předvede zajímavé vystoupení.

Z toho co bylo výše uvedeno, se dá vyvodit, že výslech dítěte může být významným podkladem pro rozhodování soudu pouze tehdy, žije-li dítě stále pohromadě s oběma rodiči a ani jeden nemá možnost ovlivnit vyjádření dítěte na úkor druhého. Při výslechu dítěte je nutné mít na paměti, že dítě je citově, rozumově a mravně nezralé, závislé na rodičích, a že může být korumpováno, citově vydíráno nebo programováno. Pro soud je skutečně těžké posoudit, zda dítě projevilo opravdu své vlastní přání a do jaké míry bylo ovlivněno někým jiným.

3.3 Výchova dítěte

Předtím než bude manželství rodičů nezletilého dítěte rozvedeno, musí soud péče o nezletilé rozhodnout o poměrech tohoto dítěte a jeho rodičů pro dobu po rozvodu. Soud rozhoduje o tom, komu bude dítě po rozvodu svěřeno do výchovy a kdo a v jakém rozsahu bude plnit vyživovací povinnost k dítěti. Pokud jde o svěření dítěte do výchovy, můžeme se v naší právní úpravě setkat se třemi různými modely péče o dítě.

3.3.1 Svěření dítěte do výchovy jednoho rodiče (výhradní péče)

Svěření dítěte do péče jednoho z rodičů neznamená nic jiného, než rozhodnutí o tom, kdo z rodičů bude žít s dítětem ve společné domácnosti, osobně o ně pečovat a rozhodovat v běžných záležitostech jeho se týkajících. Při rozhodování o svěření do výchovy sleduje soud v první řadě zájem dítěte, nikoli rodičů. Velmi významnou roli v oblasti svěření dítěte do výchovy má zejména citový vztah dítěte k rodiči. Soud především posuzuje, který z rodičů má lepší předpoklady o dítě pečovat a jaké citové vazby má dítě na toho kterého z rodičů, ke komu cítí větší důvěru, atd. Komu bude svěřeno, může být ovlivněno také samotným rozhodnutím dítěte. Určitým vodítkem pro posuzování svěření dětí do péče může být i jeho nízký věk, kdy soudci vychází z tradičního názoru, že ženy jsou v péči o velmi malé děti lepší. Jistý vliv na rozhodnutí o výchově může mít i to, který z manželů zapříčinil rozpad manželství tím, že si našel nového partnera a v podstatě druhého manžela kvůli němu opouští. V této situaci má pak opuštěný rodič velkou šanci na získání dítěte do své péče, neboť on nebyl tím, kdo narušil rodinu.

„Obecné povědomí je založeno na tradičním rozlišování mužské a ženské role v rodině a vychází z teze, že „dítě přece patří matce“.³² Vycházíme-li z obvyklé soudní praxe, pak můžeme říci, že nezletilé děti jsou svěřovány především do výhradní péče matek, neboť matka je vždy schopna postarat se o děti, pokud není prokázán opak, kdežto otec musí soudu svou schopnost postarat se o děti dokazovat. Pečovat o děti a vychovávat je, to je dle názoru mnoha lidí, především ženská záležitost. Žádá-li žena o svěření dítěte do své péče, chápeme to jako zcela přirozené. Žádá-li však muž, naplní nás to dozajista celou řadou otázek a pochybností. Vždy tomu tak nebylo.

Podíváme-li se do historie, nalezneme mnoho důkazů o svěření dětí do péče otců. Tak například v dobách antického Říma práva matek prakticky neexistovala. Otcové měli absolutní moc nad svými dětmi, v jejich rukách ležel jejich osud. Otcové měli právo své děti prodávat do otroctví, propůjčit je k jakékoli činnosti, kterou považovali za vhodnou, třebaže se jednalo například o těžkou fyzickou práci, dokonce je mohli i zabít. Došlo-li k rozvodu, pak dítě přešlo automaticky do péče otce. Jeho právo na dítě se v podstatě rovnalo jeho právu na majetek. Na otce se pohlíželo jako na přirozeného a jediného ochránce dětí, neboť pouze on měl dostatečné finanční

---

³² Hrušáková, M.: Rozvod a paragrafy, Praha: Computer Press, 2001, s. 39

prostředky k zajištění jejich obživy. Postupem času začaly soudy toto absolutní právo otce na svěření dítěte omezovat a malé děti byly svěřovány matkám, neboť se ukázalo, že dokáží lépe uspokojit jejich potřeby. Tato presumpce útlého věku svěřovala děti matkám pouze dočasně. Když děti dosáhly určitého věku (zpravidla čtyř nebo pěti let), byly vráceny do péče otce. „Postupem let byla věková hranice „útlého věku“ posouvána směrem nahoru a posléze došlo k tomu, že presumpce útlého věku se stala důvodem pro svěřování dětí jakéhokoli věku matkám, a to do trvalé péče.“³³

Z rodičů jsou to zpravidla matky, k nimž má dítě hlubší a pevnější vztah, což je dáno mimo jiné porodem, kojením, dlouhodobou péčí matky o dítě a většinou mnohaletým a intenzivním osobním kontaktem. Toto je jen malý výčet důvodů, proč devět dětí z deseti končí ve výhradní péči matek. V Čechách převládá model, kdy rodičovská dovolená a samotná péče v raném věku je čistě záležitostí matky a otec za rodinu zodpovídá finančně, což se pak odráží i do porozvodového uspořádání výchovy dítěte. „Role matky jako pečovatelky a otce jako zdroje materiálního zabezpečení se přenášejí i do porozvodové situace.“³⁴

Podle zákona je rozhodujícím kritériem, komu bude dítě po rozvodu svěřeno do péče, míra, do jaké prokázal své rodičovské kvality a schopnosti před rozvodem, během rozvodového řízení. Posuzuje se především to, kdo se do jaké míry podílel na výchově dítěte.

Ať už dojde ke svěření dítěte do výhradní péče matky nebo otce, vždy je dítě poznamenáno ztrátou plnohodnotného vztahu s druhým rodičem. Rodič, kterému nebude dítě svěřeno do výchovy, má právo na pravidelnou informaci o dítěti. Jde o situace, kdy druhý rodič je dlouhodobě vzdálen od dítěte a nemůže se s ním stýkat, např. proto, že je pracovně v zahraničí apod. Pravidelná informace o dítěti znamená nejen informace o jeho zdravotním stavu, ale také informace o školním prospěchu dítěte, o mimoškolních aktivitách, zájmech dítěte, apod. Tam kde po rozvodu rodičů nepřetrvávají negativní nepřátelské vztahy mezi nimi, je výměna těchto informací zcela běžná a přirozená. Opakem je to u rodičů, kde jsou porozvodové vztahy silně narušeny, kde rodiče brání styku dítěte s druhým rodičem a vůbec si vzájemně dělají naschvály a nepříjemnosti. V tomto případě může soud podávání pravidelných informací druhému rodiči nařídit.

---

³³ Warshak, R.: *Revoluce v porozvodové péči o děti*, Praha: Portál, 1996, s. 25

³⁴ Dudová, R., Hastrmanová Š.: *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*, Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2007, s. 88

Mnoho dětí trpí, když v důsledku rozvodu ztratí jednoho z rodičů a čtyři dny v měsíci strávené s otcem či matkou, je příliš málo na uspokojení dětských potřeb ve vztahu k rodičům. Výhradní péče matky nebo otce byla donedávna jedinou možností úpravy poměrů nezletilých dětí po rozvodu. Teprve velká novela v roce 1998 přinesla do našeho právního řádu nový institut střídavé nebo společné výchovy.

3.3.2 Společná výchova

Společná výchova, někdy nazývaná jako sdílená péče, je institut, který k nám pronikl ze západu a je vlastně nepochopením cizích právních úprav. „Tzv. joint custody v západoevropských úpravách totiž znamená, že rodič, kterému nebylo po rozvodu svěřeno dítě do výchovy, neztrácí svá rodičovská práva (rodičovskou zodpovědnost) vůči dítěti a je i nadále oprávněn rozhodovat o podstatných záležitostech týkajících se dítěte, dítě zastupovat atd. Dítě ovšem žije s jedním z rodičů. To je úprava, která v Čechách, na Moravě i ve Slezsku existuje už od přijetí zákona o právu rodinném, tedy od roku 1950. V našem pojetí zákona o rodině společná výchova neznamená nic jiného, než že poměry dítěte nejsou pro dobu po rozvodu upraveny, tj. ve vztahu k dítěti jako kdyby k rozvodu manželství jeho rodičů nedošlo.“³⁵ Na existenci institutu rodičovské zodpovědnosti se rozvodem nic nemění, na rozdíl od zahraničních úprav, které znají tzv. joint custody.

Společná výchova je řešením situace, kdy rodiče i po rozvodu spolu nadále zůstávají v určité formě společenského soužití, například spolu nadále bydlí, společně hradí část svých potřeb a zejména pak společně pečují o dítě. K tomu aby mohlo dojít ke svěřeni dítěte do společné (popřípadě i do střídavé) péče rodičů, musejí být splněny podmínky obsažené v ustanovení § 26 odst. 2 ZoR, které zní: „Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.“ Aby taková úprava byla v zájmu dítěte, musí být splněna základní podmínka: je nutné, aby rodiče s takovou výchovou souhlasili. Jinak řečeno, rodiče se musejí na této společné, popřípadě střídavé výchově dohodnout a tato dohoda ke své platnosti vyžaduje schválení soudu. Soud tedy nebude rozhodovat o výchově, ale

---

³⁵ Hrušáková, M.: Rozvod a paragrafy, Praha: Computer Press, 2001, s. 43

pouze schválí dohodu rodičů, poté co se přesvědčí, že tato dohoda je v zájmu dítěte a že nejlépe odpovídá jeho potřebám.

Společná výchova předpokládá, že dítě bude s rodiči udržovat stejný kontakt a že oba budou mít právní odpovědnost za chování svého dítěte. Ve společné výchově jsou na rodiče kladeny velké nároky, neboť musejí být schopni se o věcech týkajících se jejich dítěte dohodnout. Vyžaduje velkou míru komunikace a shody mezi rozvedenými rodiči. Největším problémem bude asi otázka financování potřeb dítěte, protože okamžikem rozvodu jejich manželství dojde ze zákona k zániku společného jmění manželů. V některých případech si však rodiče svoji autoritu mezi sebe rozdělí tak, že každý si ponechá právo činit rozhodnutí jen v některé oblasti.

Zamyslíme-li se nad tím, že oba rodiče bez problémů plní podmínky společné výchovy a na všech záležitostech se dohodnou bez větších dohadů, vyvstává otázka, zda byl rozvod opravdu nutný a nebylo-li možné očekávat obnovení manželského soužití.

Tak jako na každý nově zavedený institut, tak i na společnou výchovu se objevilo mnoho názorů a to pozitivních i negativních. Kritici spatřují její nevýhody a nedostatky především v tom, že rodiče, kteří neumějí žít spolu v manželství, zároveň nejsou schopni spolupracovat a komunikovat na takové úrovni, aby mohli společně pečovat o děti a vychovávat je. Hrozí pak situace, že se jejich vzájemné nepřátelství bude zvyšovat a děti budou zataženy do bitvy svých rodičů. Zastánci tvrdí opak. Jsou přesvědčeni, že rodiče spolu více spolupracují, více si pomáhají a jejich děti tak vyrůstají v klidnější rodinné atmosféře. Společná péče je pro děti výhodná, protože usnadňuje trvalé pozitivní spojení s oběma rodiči. „Děti ze společné péče mají vyšší míru sebeúcty.“³⁶ Tzn., že tyto děti o sobě mají lepší mínění, více si váží samy sebe, mají vyšší, zdravé sebevědomí. Je logické, že netrpí stejnými problémy a pochybnostmi, které trápí děti ve výhradní péči matek. Vyšší míra sebeúcty není jedinou výhodou společné péče. Jako další výhodu můžeme uvést, že děti v této péči se dokáží lépe vyrovnat s porozvodovým uspořádáním, a že s ním jsou relativně spokojeny.

Závěrem můžeme popsat kdy společná péče o děti po rozvodu funguje a kdy ne. Společná péče nejlépe funguje, když oba rodiče jsou přesvědčeni, že ten druhý je pro děti důležitý, že je to dobrý rodič. Dále pak pokud děti samy takovou společnou péči chtějí a rodiče spolu vzájemně spolupracují, mají slušnou úroveň komunikace a nezatahují děti do svých konfliktů. K selhání společné péče dochází, pokud jeden

---

³⁶ Warshak, R.: *Revoluce v porozvodové péči o děti*, Praha: Portál, 1996, s. 165

rodič se o děti nemůže přiměřeně starat nebo je proti takovému uspořádání a nebo když rodiče vůči sobě cítí silné nepřátelství a své děti používají proti sobě jako pěšáky ve válce.

Můžeme shrnout, že společná výchova se objevuje v menší míře než střídavá, neboť je vázána na společné bydlení manželů po rozvodu, což není zrovna obvyklé.

3.3.3 Střídavá výchova

Střídavá výchova, stejně jako společná výchova, byla do našeho právního řádu včleněna teprve zákonem č. 91/1998 Sb., pravděpodobně pod vlivem staršího anglosaského práva.

Střídavou péčí můžeme charakterizovat jako svěřeni dítěte v určitém, přesně časově vymezeném období do výchovy jednoho rodiče a v dalším časovém období do výchovy rodiče druhého. V těchto střídajících se časových intervalech soud každému rodiči vymeze jeho práva a povinnosti. Zákon neuvádí, po jaké době by k takovému střídání mělo docházet. Délka pobytu by měla být závislá především na věku dítěte, vzdálenosti bydliště rodičů apod. V praxi zatím převládá model střídání po měsíci, i když existují případy, kdy soud schvaluje dohody o střídavé péči po týdnu.

Podmínky pro svěřeni dítěte do střídavé výchovy jsou totožné s podmínkami pro výchovu společnou. Oba rodiče tedy musí být k výchově způsobilí, musí mít o střídavou péči zájem, svěřeni dítěte do střídavé výchovy musí být v zájmu dítěte a tímto uspořádáním musí být lépe zajištěny potřeby dítěte. Základním předpokladem pro fungující střídavou péči jsou přiměřené osobnostní rysy účastníků s přinejmenším průměrnou a rozvodem nenarušenou schopností spolupráce s tím druhým. Dalším nezbytným předpokladem je skutečnost, že účastníci, včetně dítěte o jehož výchově se rozhoduje, si takové řešení skutečně přejí.

Aby mohlo dojít k realizaci střídavé péče, je důležité zachovat u dítěte školního věku docházení do stejné školy a možnost nadále provozovat mimoškolní aktivity. Rodiče by se měli dohodnout i na tom, u kterého z nich bude mít dítě trvalé bydliště. Jednak proto, že řada sociálních dávek je vázána právě na trvalé bydliště, s čímž souvisí i skutečnost, kdy bude potřeba zažádat o vydání občanského průkazu pro dítě. „Rodiče musí být dále dohodnuti na mnoha dalších věcech, zejména, zda dítě bude mít u každého své věci a školní pomůcky a bude za druhým rodičem přecházet jen se

žakovskou knížkou a sešity, nebo se bude každý měsíc za druhým rodičem kompletně či částečně stěhovat a v tomto případě ho bude druhý rodič vracet s čistými vypranými věcmi nebo to bude starost jenom jednoho z rodičů. apod.³⁷

V zemích, kde je střídavá výchova institutem tradičním, znají i způsob, kdy se dítě nikam nestěhuje, ale naopak se stěhují rodiče. Jeden měsíc bydlí dítě s matkou a další měsíc stráví s otcem. Proto, aby střídavá výchova úspěšně fungovala, je nutné splňovat určité podmínky:

- 1. Rodiče musí být schopni se na střídavé péči ve prospěch dítěte domluvit.** Prospěch dítěte je ten nejdůležitější faktor, který rodiče musejí zachovat a dodržovat.
- 2. Schopnost rodičů domluvit se na podobných výchovných principech,** které budou dodržovat a uplatňovat při výchově dítěte. Pokud by každý rodič přistupoval k výchově jiným způsobem, bylo by to pro dítě matoucí a nejasné; nevědělo by proč mu otec určitou věc zakazuje a matka ji naopak povolí. Dítě by si pak samozřejmě vybralo ten režim výchovy, který se mu více líbí a vyhovuje a zneužívalo by toho na úkor druhého, v jeho očích „přísnějšího“ rodiče. Snadno si dokážeme představit situaci, ve které dítě argumentuje tím, že u matky (či otce) je určitá věc dovolena.
- 3. Rodiče by se neměli před dítětem navzájem očerňovat.** Naopak by měli o sobě mluvit v dobrém a nevylévat si zlost na druhého rodiče prostřednictvím dítěte.
- 4. Umět spolu komunikovat o věcech, které se týkají dítěte.** Být schopni se sejít a probrat spolu chování a problémy dítěte ve snaze nalézt to nejlepší řešení pro všechny. Vyměnit a předávat si zkušenosti s dítětem tak, aby mu mohli zajistit a poskytnout tu nejlepší možnou výchovu.

---

³⁷ Hrušáková, M.: Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod , děti, výživné, Praha: C. H. Beck, 2000, s. 29

5. **Dodržovat stejné nebo alespoň podobné výchovné postupy a stereotypy pro dítě u matky i u otce.** Zachovávání stejných pravidel je pro dítě určitou jistotou; určuje, jak se může a má chovat. Základním předpokladem dodržování těchto výchovných postupů je to, že se na nich dohodnou oba rodiče společně.
6. **Poskytovat pravdivé informace o dítěti druhému rodiči.** Jsou to mimo jiné informace o zdravotním stavu dítěte, školním prospěchu a dalších událostech, které se odehrály během pobytu u jednoho z rodičů. Vyměňování těchto informací je založeno na vzájemné důvěře mezi rodiči.
7. **Rodiče by se měli snažit mluvit před dítětem pravdu.** Tak jak si rodiče přejí, aby jejich dítě bylo pravdomluvné, tak si to stejně přeje i dítě o rodičích.
8. **Rodiče by se měli navzájem tolerovat a respektovat.** Ačkoli dospěli k rozhodnutí, že jejich vztah již nemá budoucnost, je nutné vzít v úvahu to, jaký dopad má současná situace rodiny na dítě. Pokus o vzájemnou toleranci a respekt bude jistě působit na dítě pozitivněji než jen křik, obviňování a hádky.
9. **Rodiče by měli v době, kdy mají dítě u sebe, využít chvíle strávené s ním a starat se o něj, věnovat se mu a společný čas si užít.** Je nutné svůj zájem projevit i jinak než jen tím, že dítěti připraví pokoj, ve kterém bude trávit určený čas. Znamená to, že pro dítě vymyslí program a aktivity, kterými se společně zabaví a věnuje mu co nejvíce svého času. Méně důležité osobní záležitosti lze přesunout na pozdější dobu, kdy bude dítě u druhého z rodičů.
10. **O lásku dítěte by neměl mezi rodiči probíhat boj.** Typickým příkladem bojování o lásku a přízeň dítěte je kupování drahých dárků. Jejich prostřednictvím je pak dítětem manipulováno, je rozmazlováno a vedeno k tomu, aby se stavělo pouze na stranu jednoho z rodičů.

Následkem toho pak dítě není schopno objektivně hodnotit ani jednoho z rodičů.

11. **Výchovné problémy dítěte by měli rodiče nejprve řešit spolu a poté informovat dítě.**

12. **V případě, že jeden rodič už žije s jiným partnerem, neměl by dítěti hned vnucovat postoje a názory tohoto partnera,³⁸ dítě by se mělo nejprve s novým partnerem postupně seznámit.**

Závěrem můžeme shrnout výhody a nevýhody střídavé výchovy. Největším kladem je to, že dítěti se nijak nezabrdí jeho emoční vývoj. „Dítě totiž tak, jak bylo zvyklé od svého narození, dále čerpá emoce z obou stran – ze strany otce i ze strany matky. Samo dítě také tyto emoce má, prožívá si je – radost, štěstí, překvapení... a může se s nimi rozdělit spolu s otcem i s matkou. Bylo na to zvyklé od svého narození, teď v tom jen pokračuje.“³⁹ Ve výchově dítěte se stále objevují a střídají prvky mužské i ženské výchovy, dítě stále udržuje kontakt s oběma rodiči, může s nimi komunikovat o všech svých záležitostech a dostávat odpovědi na otázky jak z pohledu matky tak i otce. Oba jsou stále přítomni v jejich životě a na oba se mohou kdykoli obrátit, učit se od nich. Otcům umožňuje střídavá péče udržet intenzivní hodnotný vztah s dítětem. Při střídavé péči je také zaručen přirozený průběh identifikace dítěte s mužským a ženským vzorem. Dítě ke svému vývoji potřebuje vidět vzor v chování, jednání a řešení problémů od muže i od ženy.

Střídavou péči můžeme charakterizovat jako pokračování rodiny i po rozvodu, jde o naplnění práva dítěte na oba rodiče.

Kritici střídavé péče poukazují především na to, že děti potřebují mít stálé prostředí ,a že pravidelná změna je podle nich pro dítě stresující a nechává je v nejistotě kam vlastně dítě patří.

---

³⁸ Blíže viz.: Špaňhelová, I.: Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa, Právo a rodina, č. 5/2005,

³⁹ Špaňhelová, I.: Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa, Právo a rodina, č. 5/2005, s. 4

3.4 Výživné dítěte

Při rozvodech manželství bývá většinou jedním ze základních problémů spor o určení výše výživného pro dítě. Jestliže má být rozvedeno manželství kde je nezletilé dítě, musí nejprve soud péče o nezletilé rozhodnout o úpravě poměrů rodičů k tomuto dítěti pro dobu pro rozvodu. To znamená, že musí rozhodnout komu bude dítě svěřeno do výchovy a také který z rodičů a v jakém rozsahu má plnit svou vyživovací povinnost k dítěti.

3.4.1 Pojem výživného

Pojem výživného není v zákoně nijak výslovně definován. „Z jeho úpravy obsažené v ZoR je však zřejmé, že se jím rozumí zabezpečování a úhrada osobních potřeb mezi osobami, které k sobě mají příbuzenecký nebo jiný rodinný vztah. Pojmovými znaky výživného tedy je jednak to, že jde o majetkovou hodnotu, která má vyhraněný účel (úhrada osobních potřeb) a dále že jeho základem a vlastním důvodem existence je určitý osobní, rodinný vztah mezi oprávněným a povinným.“⁴⁰ Výživné bývá také charakterizováno jako: „majetkový soubor (věcí a jiných právních předmětů, o nichž platí, že jsou penězi ocenitelné), který poskytuje jedna osoba druhé proto, aby ji vyživovala, tj. aby uspokojovala její životní potřeby.“⁴¹ Základní funkcí výživného je v první řadě zajištění výživy oprávněnému. Institut výživného můžeme dále vnitřně dělit a to podle osobního statusu povinného a oprávněného. ZoR ve své třetí části rozlišuje následující druhy vyživovací povinnosti:

1. **Vyživovací povinnost rodičů k dětem** (§ 85-86 ZoR)
2. **Vyživovací povinnost dětí vůči rodičům** (§ 87 ZoR)
3. **Vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými** (§ 88-90 ZoR)
4. **Vyživovací povinnost mezi manžely** (§ 91 ZoR)
5. **Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely** (§ 92-94 ZoR)

---

⁴⁰ Těžká, O.: Vyživovací povinnost, Praha: Panorama, 1984, s. 11

⁴¹ Knappová, M., Švestka, J. a kolektiv: Občanské právo hmotné, svazek III., třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2002, s. 152

6. Příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce (§ 95 ZoR)

3.4.2 Vyživovací povinnost k dětem

Vyživovací povinnost rodičů k dětem, která se týká prakticky každého dítěte a skrze kterou se zajišťuje jeho zdravý vývoj, je nejdůležitějším druhem vyživovací povinnosti. Je to také základní povinnost vůči dětem, která náleží oběma rodičům, a to nikoli stejným dílem, ale podle jejich schopností, možností a majetkových poměrů. Při stanovení výživného soud přihlíží i k tomu, který z rodičů a v jaké míře o dítě osobně pečuje. U dětí útlého věku plní matka zpravidla svou vyživovací povinnost výkonem osobní péče o dítě, zatímco otec plní svou vyživovací povinnost převážně finančně. Můžeme tedy říct, že vyživovací povinnost nezáleží jen na poskytování peněz, ošacení, stravy, ale význam zde má i uspokojování potřeb duševní povahy, jako je kultura, sport, vzdělání, atd. Tato povinnost není závislá na skutečnosti, zda rodiče jsou či nejsou manželi a nositeli rodičovské zodpovědnosti.

Základními předpoklady pro to, aby vznikla vyživovací povinnost rodičů k dětem jsou:

- a) potřebnost na straně dítěte, která je závislá na jeho věku, fyzické a duševní vyspělosti, zdravotním stavu, schopnostech a na celkovém uplatnění ve společenském životě. Za odůvodněné potřeby dítěte je třeba považovat všechny jeho potřeby nutné pro život kulturního člověka, tzn. strava, ošacení, školní pomůcky, zdravotní potřeby, ale i věci pro rozvoj jeho talentu, schopností a dovedností. Podle ustanovení § 85 odst. 2 ZoR tam, kde to majetkové poměry povinného rodiče připouštějí, lze za důvodné potřeby dítěte považovat i tvorbu úspor zabezpečujících zejména přípravu na budoucí povolání dítěte. Míra potřeb dítěte se v průběhu jeho vývoje značně mění a rozšiřuje a proto je třeba rozsah vyživovací povinnosti v závislosti na věku dítěte měnit. Jiné potřeby tak bude mít jak kojeneček tak i dítě školního věku.

- b) schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného – „Schopnosti jsou určité subjektivní vlastnosti osoby, které jí umožňují vlastní existenci a popřípadě to, aby zajišťovala i existenci jiných osob. Jde jak o schopnosti fyzické, tak i duševní, především tedy o schopnost pracovat. Na rozdíl od toho jsou možnosti rodičů kategorií objektivní.“⁴² Při jejich zjišťování soud vychází zpravidla z průměrného měsíčního příjmu uplynulých šesti až dvanácti měsíců. „Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného zkoumá soud, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika.“⁴³
- c) soulad s dobrými mravy⁴⁴ - výživné nelze přiznat, jestliže by to bylo v rozporu s dobrými mravy. Jako příklad můžeme uvést dítě, které řádně nestuduje, neustále opakuje ročníky, atd., těžko pak může po rodičích požadovat, aby jeho lenivý způsob života podporovali a živili ho.

Vyživovací povinnost vzniká vždy se vznikem rodičovského právního vztahu mezi rodičem a dítětem, tzn. u matky je to narozením dítěte, u otce pak na základě určení otcovství a trvá až do okamžiku, kdy bude dítě schopné se živit samo. „Tento okamžik je u každého dítěte individuální. Některé dítě se bude připravovat na výkon svého budoucího povolání déle, některé se začne živit po ukončení základní školní docházky a u některého dítěte, zdravotně postiženého, nemusí tento okamžik nikdy nastat.“⁴⁵

Schopnost dítěte živit se samo je dána jeho způsobilostí zajišťovat své odůvodněné potřeby ze svého. Tato schopnost není vázána na dosažení určité věkové hranice, ani na dosažení zletilosti, tzn., že vyživovací povinnost rodiče k dítěti může

---

⁴² Márová, Z., Matějček, Z., Radvanová, S.: *Výchova dětí v neúplné rodině*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975, s. 97

⁴³ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, § 96 odst.1 druhá věta

⁴⁴ Blíže viz.: Hrušáková, M. Králíčková, Z.: *České rodinné právo 3.*, přepracované a doplněné vydání, Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2006, kapitola 16

⁴⁵ Plecítý, V.: *Zákon o rodině-komentář*, stav k 1.1.2007, Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2007, s. 108

zaniknout ještě v době, kdy dítě je nezletilé, ale je už schopné se samo živit. Naopak tato povinnost bude trvat nadále i po dosažení zletilosti dítěte, pokud v této době není schopno se samo živit. Dosažení zletilosti tedy nemá z tohoto hlediska význam pro zánik vyživovací povinnosti rodičů k dětem.

ZoR výslovně uvádí schopnost dítěte samo se živit jako jediný důvod pro zánik vyživovací povinnosti, avšak z některých dalších ustanovení tohoto zákona můžeme dovodit i další možné způsoby jako je osvojení (osvojením zanikají práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho rodinou a vytváří se nový vztah mezi osvojitelem a osvojencem, do jehož obsahu náleží i vyživovací povinnost), smrt oprávněného nebo povinného (vyživovací povinnost je založena na osobním příbuzenském vztahu oprávněného a povinného, který smrtí jednoho z nich zaniká) či uzavření manželství (okamžikem uzavření manželství přechází tato vyživovací povinnost z rodičů na manžela, ale rodiče jsou povinni i nadále tuto vyživovací povinnost plnit, pokud manžel vzhledem ke svým schopnostem a možnostem není schopen plnit buď vůbec, nebo pouze z části).

Jednou zaniklá vyživovací povinnost může v některých případech znovu vzniknout, pokud budou obnoveny podmínky její existence. Nejčastějším důvodem pro její obnovení je skutečnost, že dítě bez svého zavinění ztratí schopnost samo se živit, protože je třeba dlouhodobě nemocné a potřebuje aby se o něj někdo postaral, nebo že se po určité době vrátí znovu ke studiu.

ZoR vychází z toho, že vyživovací povinnost mají oba rodiče. Pokud jde o stanovení vyživovací povinnosti rodičů, kteří se rozvádějí, je situace různá podle toho komu bude nezletilé dítě svěřeno do péče. Pokud je svěřeno do výhradní péče jednoho z rodičů (výhradní rodič plní svou vyživovací povinnost naturálně, osobní péčí), pak tomu druhému je určen peněžení způsob plnění vyživovací povinnosti.

Výživné je třeba platit v pravidelných opakujících se částkách, které jsou splatné vždy měsíc předem. ZoR však připouští výjimku z tohoto pravidla a to v podobě jednorázového plnění. „U výživného pro dítě může soud v případech hodných zvláštního zřetele rozhodnout o povinnosti složit peněžní částku pro výživné splatné v budoucnosti. Učiní přitom příslušná opatření zaručující pravidelnou výplatu měsíčních splátek odpovídajících stanovenému výživnému.“⁴⁶ Důvody, proč má být

---

⁴⁶ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, § 97

výživné placeno předem, jsou různé (rodič je zaměstnán jen sezónně, nebo má majetek v České republice, ale odjíždí pracovat na delší dobu do zahraničí).

Jestliže je svěřeno do střídavé péče, je nutné upravit vyživovací povinnost oběma rodičům tak, aby v době, kdy je dítě u jednoho z nich, plnil konkrétní částku druhý rodič a naopak. „Tam, kde jsou schopnosti, možnosti a majetkové poměry obou rodičů po rozvodu v podstatě vyrovnané, projevují rodiče snahu dohodnout se na stejné výši výživného a současně považují hrazení tohoto výživného v měsíci, kdy je dítě u druhého rodiče, za pustou formalitu. Ustanovení § 97 odst. 3 věty druhé ZoR však nepřipouští započtení pohledávek na výživné, které je poskytováno na nezletilé děti. Započtení⁴⁷, jako jeden ze způsobů zániku závazku, umožňuje ZoR jen dohodou u pohledávek na výživné zletilých osob. Se zavedením střídavé výchovy toto ustanovení novelizováno nebylo a teoreticky by si tedy rodiče navzájem dohodnuté částky měli posílat.“⁴⁸

Je-li dítě svěřeno do společné výchovy oběma rodičům, není možné vyslovit jak má ten který rodič svou povinnost plnit, protože v podstatě není stanoveno s kým má dítě žít a vyživovací povinnost zůstává stejná jako před rozvodem.

Pokud není výživné placeno dobrovolně, existuje zde možnost obrátit se na soud a požadovat výkon rozhodnutí dle OSŘ. Výkon rozhodnutí nařídí soud pouze na návrh oprávněného. Oprávněný může navrhnout, aby soud provedením exekuce pověřil konkrétního soudního exekutora, pokud však toto neučiní, vykoná rozhodnutí soud sám. Výkon rozhodnutí pak soud nařídí bez jednání a to proto, aby povinný nebyl předvoláním varován a nemohl učinit nic co by zmařilo účel exekuce. Zákon předpokládá několik způsobů, kterými může být výkon rozhodnutí proveden a oprávněný má povinnost vybraný způsob v návrhu uvést. Pohledávky výživného jsou tzv. přednostními pohledávkami, což umožňuje jejich přednostní uspokojení před pohledávkami jinými.

Právo na výživné se nepromlčuje tzn., že má-li někdo toto právo, může jej uplatnit kdykoli po dobu trvání tohoto nároku. Pro zletilé osoby lze výživné přiznat pouze od okamžiku zahájení soudního řízení, tedy od podání návrhu k soudu. U nezletilých dětí, z důvodu jejich zvýšené ochrany, ZoR stanoví výjimku a to takovou, že výživné jim lze přiznat až na tři roky zpětně ode dne zahájení řízení.

---

⁴⁷ Započtení je takový právní úkon, kdy jedna z povinných osob přizná svůj závazek vůči druhému, ale současně prohlásí, že dotýčný je povinen mu zaplatit svůj závazek.

⁴⁸ Hrušáková, M.: Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod, děti, výživné, Praha: C.H.Beck, 2000, s. 38

Změní-li se poměry, může soud změnit dohodu či soudní rozhodnutí o výživném pro nezletilé děti i bez návrhu. U zletilých osob to možné není, ty se musí na soud obrátit vždy samy. „Změna poměrů v případě stanovení výživného je poměrně častá. Dítě dospívá, zahájí základní školní docházku či vstupuje na střední či vysokou školu. S každým přechodem z jednoho stupně školy na vyšší dochází ke změně potřeb dítěte, k navýšení nákladů na školní pomůcky apod. Ale nejde jen o školní povinnosti, jsou i vedlejší zájmy, které jsou hodny podpory.“⁴⁹ Ke změně poměrů může dojít i na straně rodičů, může se jim zvýšit příjem nebo naopak můžou zaměstnání ztratit.

Vzhledem k tomu, že výživné je třeba platit v pravidelných opakujících se částkách, které jsou splatné vždy měsíc předem, je možné, při nedobrovolném plnění výživného, využít srážek ze mzdy či jiného příjmu povinného rodiče. Tyto srážky je po doručení pravomocného usnesení o nařízení exekuce povinen zaměstnavatel poukazovat oprávněnému. „V rámci průběhu výkonu rozhodnutí má pro vymáhání výživného zvláštní význam změna plátce mzdy. Zákonná úprava vychází z toho, aby při této změně bylo dosaženo i nadále plynulého zajištění placení výživného. Je proto ovládána zásadou kontinuity mezi srážkami prováděnými u dřívějšího plátce mzdy a mezi srážkami prováděnými u nového plátce mzdy.“⁵⁰ Jako další způsob k vydobytí dlužného výživného přichází v úvahu např. prodej movitých věcí.

Účel zajistit řádné a včasné plnění výživného mají však i další instituty našeho právního řádu. Mezi ně můžeme zahrnout i trestněprávní ochranu plnění vyživovací povinnosti. Neplní-li povinný rodič svou vyživovací povinnost dobrovolně, může druhý rodič učinit trestní oznámení pro trestný čin zanedbání povinné výživy. Podle ustanovení § 213 trestního zákona se trestného činu zanedbání povinné výživy dopouští ten, kdo neplní, byť z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného. Dopustí-li se tohoto jednání z nedbalosti, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok. V případě, že se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti, hrozí mu trest odnětí svobody až do výše dvou let. Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude potrestán, pokud oprávněného vydá nebezpečí nouze. Pro vymáhání výživného je pak zvláště důležité zvláštní ustanovení § 214 trestního zákona o účinné lítosti, kdy trestnost tohoto činu zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek.

---

⁴⁹ Choděra, O.: Partnerství, manželství a paragrafy, GRADA Publishing, spol. s.r.o., 2002, s. 94

⁵⁰ Těžká, O.: Vyživovací povinnost, Praha: Panorama, 1984, s. 73

3.5 Úprava styku s nezletilým dítětem

3.5.1 Styk rodičů s nezletilým dítětem

Jestliže soud rozhodne, že dítě bude svěřeno do výhradní péče jednoho z rodičů, můžeme předpokládat, že druhý rodič bude mít zájem na styku s dítětem. „Jeho právo na styk s dítětem, stejně tak jako i právo dítěte na styk s rodičem, jsou nepochybná; jde jen o to, jak sám rodič, popř. také dítě, budou chtít tato svá práva využít.“⁵¹ Dítě má právo na péči obou rodičů a na pravidelný osobní styk s nimi, toto právo můžeme nalézt v ustanovení § 26 odst. 4 věty druhé ZoR. Většina rodičů je schopna a ochotna se na styku druhého rodiče s dítětem dohodnout aniž by byl nutný zásah soudu.

Dohoda o styku rodičů s dítětem nepotřebuje ke své platnosti schválení soudem, což znamená, že záleží pouze na rodičích, respektive na rodiči, kterému nebylo dítě svěřeno do výchovy, zda bude s dítětem udržovat pravidelný osobní kontakt či nikoli. To, že dohoda nepotřebuje schválení soudem, neznamená, že soud nemůže nijak zasáhnout v případě, že to vyžaduje zájem dítěte. Soud, kterým je okresní soud podle místa bydliště dítěte, bude o úpravě styku rozhodovat v případě, kdy se rodiče nemohou dohodnout a vyžaduje-li to zájem na výchově dítěte a poměry v rodině.

Řízení o úpravě styku je osvobozeno od soudních poplatků, může být zahájeno jak na návrh jednoho z rodičů, nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí, tak i bez návrhu, může být také spojeno s řízením o výchově a výživě k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu.

Rodič, kterému nebylo dítě svěřeno do výchovy, je oprávněn se s ním stýkat. Pokud je však vydán soudem rozsudek, v němž je stanoven den a hodina styku dítěte s rodičem, pak oprávnění rodiče se mění v povinnost a rodič je povinen dítě v daný čas převzít a následně i druhému rodiči vrátit.

Pokud rodič neplní své soudem uložené povinnosti dobrovolně, je možné domoci se splnění těchto povinností exekucí, tj. soudním výkonem rozhodnutí. Nejprve se povinný rodič vyzve, aby své povinnosti plnil dobrovolně, přičemž se upozorní na

---

⁵¹ Knappová, M., Švestka, J. a kolektiv: Občanské právo hmotné, svazek III., třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2002, s. 67

následky neplnění. Pokud tak neučiní, následují sankce v podobě pokut, které je možno uložit i opakovaně a to až do výše 50 000,- Kč. Tyto sankce pak připadají státu.⁵²

3.5.2 Rozsah styku

Rozsah styku rodiče s dítětem není zákonem nijak stanoven a je závislý na mnoha faktorech a případ od případu se liší. Asi nejdůležitějšími faktory jsou pak věk dítěte, jeho zdravotní stav, možnost pokračovat ve svých mimoškolních aktivitách a také vztah k rodiči, zda je na něj zvyklé, zda spolu dobře vycházejí, apod.

„V praxi našich soudů je obvyklé, že se dítě s druhým rodičem stýká jednou až dvakrát v týdnu, dále každý druhý víkend od pátku odpoledne či soboty do neděle, několik dní během vánočních svátků a dva až čtyři týdny o prázdninách. Taková úprava styku je typická zejména u dětí školou povinných.“⁵³ Rodič si dítě vyzvedává v místě jeho bydliště, kde dítě musí být druhým rodičem k vyzvednutí připraveno včetně potřebných věcí a vrací ho opět do jeho bydliště.

Rozsah a realizaci styku nelze vázat na splnění podmínek, jako, že například otec musí nejprve doplatit dlužné výživné nebo, že spolu nesmějí odcestovat mimo město a tak podobně. Jestliže je dítě v době, kdy se má setkat s druhým rodičem, nemocné a styk se díky nemoci neuskuteční, nemá tento druhý rodič žádný nárok na náhradní styk, ledaže by se na tom rodiče dohodli.

„Jestliže je to nutné v zájmu dítěte, soud styk dítěte s rodičem omezí nebo jej zakáže.“⁵⁴ Omezení znamená, že styk, který byl již soudem upraven, je novým rozhodnutím soudu zúžen a to jen na několik hodin v měsíci, mnohdy podmíněných přítomností druhého rodiče. Důvodem pro omezení styku jsou nejčastěji negativní výchovné či osobnostní kvality druhého rodiče a strach, neochota dítěte se s tímto rodičem stýkat.

Rozhodnutí, kterým se styk zakazuje je řešením krajním a v praxi nebývá příliš časté. Zákaz může být udělen jak na dobu neurčitou tak na dobu určitou. Rozhodující skutečností pro posouzení, zda má být styk zakázán, či zda stačí pouze jeho omezení, je

---

⁵² Blíže viz.: § 272 an. OSŘ

⁵³ Dudová, R., Hastrmanová Š.: Otcové, matky a porozvodová péče o děti, Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2007, s. 76

⁵⁴ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, § 27 odst. 3

to, jaký vliv má styk na zájem dítěte. Omezení a zákaz styku je v podstatě zvláštním druhem omezení výkonu rodičovské zodpovědnosti.

3.5.3 Bránění ve styku s dítětem

Novela zákona o rodině z roku 1998 přinesla speciální ustanovení, které mělo zamezit porušování práv na styk s dítětem mezi rodiči. Toto ustanovení je zakotveno v § 27 odst. 2 druhé věty ZoR a zní: „Bránění oprávněnému rodiči ve styku s dítětem, pokud je opakovaně bezdůvodné, je považováno za změnu poměrů, vyžadující nové rozhodnutí o výchovném prostředí.“ Aby se jednalo o opakované bránění, musí být styk zabráněno alespoň třikrát. „Ale kdy bude ve styku bráněno bezdůvodně? Je asi jasné, že jestliže si např. otec přijde v dobu stanovenou soudním rozhodnutím pro dítě a nikdo není doma, dala by se tato skutečnost vykládat jako bezdůvodné bránění. Ale venku je sychravo, dítě je po nemoci, v pondělí má jít po delší době do školy a otec na otázku matky, co má s dítětem v plánu, odsekne: „Nestarej se!“ Půjde o bezdůvodné bránění, jestliže úzkostlivější matka odmítne dítě otci vydat?“⁵⁵

Významnou roli při zajištění styku v případě, že jeden rodič v tom druhému rodiči opakovaně brání, mají orgány sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Rodič má možnost se na tyto orgány obrátit a žádat od nich pomoc. OSPOD jsou povinny využít všech zákonem daných prostředků, aby umožnily rodiči styk s jeho dítětem.

Rodiče, který brání druhému rodiči ve styku s dítětem, je možné trestně stíhat a to pro trestný čin maření výkonu rozhodnutí podle § 171 odst. 3 trestního zákona. Trestní oznámení podává pouze oprávněný rodič nikoli OSPOD, ačkoli je vázán oznamovací povinností.

3.5.4 Styk dítěte s prarodiči a sourozenci

Mohou nastat situace, kdy je třeba, aby soud upravil styk dítěte s prarodiči a sourozenci. Je tomu tak například tehdy, když jeden z rodičů nemá zájem se s dítětem stýkat nebo je dlouhodobě vzdálen či zemřel a druhý rodič brání dítěti ve styku

---

⁵⁵ Hrušáková, M.: Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod, děti, výživné, Praha: C.H.Beck, 2000, s. 30

s rodinou tohoto druhého manžela. Existují však i případy, kdy soud upraví styk dítěte s prarodiči toho rodiče, který má dítě ve své výchově, ale brání svým vlastním rodičům stýkat se s vnoučaty.

Prarodiče hrají v životě dítěte významnou a důležitou roli. Často pomáhají při samotné výchově dítěte, berou si ho k sobě na prázdniny, hlídají ho když je nemocné a rodiče musejí nadále chodit do práce a vůbec pro něj vytváří příjemné rodinné zázemí. V době rozvodového řízení jsou pro dítě určitou jistotou a oporou, když jeho vlastní rodiče se o něj tahají jako by bylo nějakou věcí. Proto by bylo velmi necitlivé připravit dítě po rozvodu o možnost stýkat se nadále s babičkou a dědečkem, jestliže ty mají o vnouče zájem a jsou schopni se o něj postarat.

Pokud jde o styk se sourozenci, půjde hlavně o situace, kdy sourozenec je už zletilý nebo se jedná o sourozence polorodého.⁵⁶ Jestliže byli nezletilí sourozenci po rozvodu rozděleni mezi rodiče, je styk mezi sourozenci zajišťován prostřednictvím styku s druhým rodičem.

3.6 Popouzení dítěte proti jednomu z rodičů a syndrom zavrženého rodiče

3.6.1 Popouzení dítěte

Popouzení můžeme charakterizovat jako: „...jakékoli ovlivňování dítěte, přímé nebo nepřímé, s úmyslem snížit hodnotu druhého rodiče v očích dítěte. Intenzita popouzení může být různá, dítě může být popouzeno jedním rodičem vůči druhému nebo proti oběma rodičům vzájemně.“⁵⁷ Popouzení, laicky řečeno, je ovlivňování dítěte, aby se s někým nebavilo, neposlouchalo ho, nedůvěřovalo mu, aby se ho bálo, nechtělo se s ním stýkat, myslelo si o něm samé špatné věci a vůbec s ním nechtělo mít nic společného.

S tímto jevem, který je vždy v neprospěch bývalého partnera, se můžeme nejčastěji setkat při rozvodovém řízení u soudu a dále v situaci, kdy dítě je po rozvodu

---

⁵⁶ To znamená, že mají společného jenom jednoho rodiče.

⁵⁷ Vaničková, E.: Stres dítěte v rozvodové a porozvodové situaci, Praha : Růžová linka, 1999, s. 7

svěřeno do péče jednomu rodiči a s druhým se má jen občas stýkat. Nejčastěji je dítě po rozvodu svěřeno do výhradní péče matky a právě ona, ve snaze vymazat otce dítěte z jeho života, nejvíce popouzí dítě proti jeho otci. Důvody, které matky k popouzení dětí proti jejich otcům vedou mohou být velmi rozmanité. Tak např. je to přetrvávající nenávist a zloba vůči němu, protože to byl právě on, kdo si našel novou ženu a požádal o rozvod, nebo je to strach, aby se dítě více nepřimklo k otci a nechtělo pak být spíše s ním než s matkou, a nebo je to prostá snaha otce v očích dítěte očernit, pomluvit a ponížit ho, zkrátka se mu pomstít.

Malé děti jsou díky svému věku velmi důvěřivé, ovlivnitelné a nechají se tak velmi snadno přesvědčit o špatných vlastnostech svého otce, i když to nemusí být pravda. K otci si pak vybudují negativní vztah, nechtějí se s ním vídat a v nejhorším možném případě se ho začnou i bát.

Popouzení je jedním z důležitých faktorů, které přispívají ke špatné adaptaci dítěte, zanechává na něm značné následky a zvyšuje trauma z rozvodu rodičů.

3.6.2 Syndrom zavrženého rodiče

Syndrom zavrženého rodiče⁵⁸ (tle parental alienation syndrome) poprvé popsal v osmdesátých letech forenzní psycholog R. Gardner, jako: „...proces, kdy dítěti je vůči rodiči vštěpován odpor a kritika, které jsou neoprávněné anebo přehnané. Programující rodič přispívá k odcizení dítěte nejenom vědomě, ale i podvědomě. Navíc se na rozvoji syndromu podílí i samo dítě, nezávisle na rodiči. Významnou úlohu tu hraje i prostředí a rodina, v níž dítě žije.“⁵⁹

Tento syndrom nemůžeme zaměňovat s výše popsaným popouzením. Základním rozdílem je: „...že u syndromu zavrženého rodiče je rodičovské programování doplněno o scénáře odsuzující a zavrhuující druhého rodiče, které si vytváří samo dítě.“⁶⁰ Hlavní roli u SZR hraje programující rodič, který manipuluje dítě ve snaze zničit vztah dítěte k druhému rodiči a tohoto rodiče ze života dítěte vymazat. Programující rodič šíří nepravdivá tvrzení o druhém rodiči, odmítá mu sdělit školní výsledky dítěte, neinformuje ho o třídních schůzkách, brání návštěvám zavrhovaného rodiče, zveličuje jeho negativní vlastnosti a klady opomíjí, falešně ho obviňuje z týrání dítěte.

⁵⁸ Syndrom zavrženého rodiče, dále jen SZR

⁵⁹ Gardner, R. A.: Syndrom zavrženého rodiče, Praha, Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1996, s. 12

⁶⁰ Op. cit. sub pozn. 23)

Programování tohoto rodiče je ovlivněno řadou motivů, např.: motiv pomsty, motiv ochrany dítěte, motiv bezpečnosti, motiv mocenský a potřeba vnějšího nepřítele, motiv preventivně praktický, atd.⁶¹

SZR se projevuje náklonností dítěte k jednomu rodiči, který jej má v péči a kterému se chce zavděčit a naopak nekompromisním odmítnutím druhého „špatného“ rodiče, který je vnímán jako nebezpečný, zlý a nežádoucí.

Gardner popsal osm kritérií pro určení SZR:

- 1. Nenávistná kampaň za degradaci rodiče:** dítě projevuje silnou nenávist k rodiči a na cílený dotaz spustí výčet záporných charakteristik, zlých činů, špatného chování. Pozitivní emoce jsou vytěsněny.
- 2. Slabé, banální, neodůvodněné či absurdní zdůvodňování této nenávisti a odporu k zavrženému rodiči či nechuti k setkání s ním**
- 3. Nepřítomnost ambivalence (černobílé hodnocení rodičů):** normální dítě většinou hovoří o kladných i nepříznivých povahových vlastnostech otce i matky, kdežto odcizené dítě programujícího rodiče nekriticky přijímá a zavrženého pouze kritizuje.
- 4. Fenomén nezávislého názoru („vyhlášení nezávislosti“):** děti postižené SZR často uvádějí, že nechutí stýkat se s druhým rodičem je jejich vlastní. Vsugerované nepravdy pak samostatně rozvíjejí.
- 5. Reflexivní podpora programujícího rodiče v rodičovském konfliktu:** při diagnostických a terapeutických sezeních dítě postižené SZR souhlasí reflexivně, automaticky a bez zaváhání se vším, co programující rodič tvrdí. Nečeká na protiargument rodiče zavrženého nebo jej zcela ignoruje, nevidí, neslyší.
- 6. Nepřítomnost pocitu viny:** děti postižené SZR nezakoušejí žádný pocit viny, že zavržený rodič je postižen, že trpí, ignorují jeho city.

---

⁶¹ Blíže viz.: Bakalář, E. a kolektiv autorů: Rozvodová tematika a moderní psychologie, Praha: Karolinum, 2006, s. 45-46

7. Vypůjčené scénáře (papouškování) signalizují vysokou pravděpodobnost SZR. Z kontextu dětských obviňování zavrženého rodiče a z jejich obsahu je patrné, že byly sdělovány programujícím rodičem, dítě je vyslechlo a reprodukuje. Dětská výpověď pak obsahuje výrazy a obraty, které děti daného věku ještě nepoužívají. Mnohá dětská obviňování jsou identická s obviňováním programujícího rodiče.

8. Rozšíření nepřátelství na členy původní rodiny zavrženého rodiče způsobuje bolest zejména prarodičům dětí, kteří svá vnoučata milují.⁶²

Určení SZR podporuje přítomnost těchto typů chování a vztahů:

- „Komplikace v době styku se zavrženým rodičem.
- Antagonistické chování vůči zavrženému rodiči během styku (pokud se vůbec uskutečňuje).
- Citová vazba k programujícímu rodiči: čím patologičtější fixace na programujícího rodiče, tím závažnější je syndrom zavržení druhého rodiče.
- Citová vazba k zavrženému rodiči byla dobrá před jeho zavržením a negativní poté.

Vylučujícím kritériem SZR je oprávněné zavržení rodiče.⁶³ Podle intenzity, s jakou programující rodič popouzí dítě proti druhému rodiči, rozlišujeme tři typy SZR: mírný, středně těžký a těžký. U lehkého typu má rodič ještě zdravou osobnost se schopností vidět a hodnotit svět realisticky, kdežto těžká forma SZR se vyznačuje již velmi psychicky narušenou osobností rodiče.

U dítěte s rozvinutým SZR dochází k průvodním důsledkům tohoto jevu, které můžeme shrnout do tří bodů:

1. Dítě ztratí téměř vše, co s druhým rodičem souvisí

---

⁶² Blíže viz.: Pavlát, J.: Popouzení dětí a syndrom odcizeného rodiče, Soudce č. 7-8/2008

⁶³ Bakalář, E. a kolektiv autorů: Rozvodová tematika a moderní psychologie, Praha: Karolinum, 2006, s. 48

Přijde o možnost výchovného působení rodiče na dítě, o pomoc při řešení svých problémů v určitých životních situacích, v podstatě přijde o možnost se s rodičem vídat a pohlížet na něj jako na osobu, na kterou se může kdykoli obrátit a spolehnout. Tyto ztráty však mohou spočívat i v hmotných věcech, jako jsou dárky k narozeninám, vánocům, atd.

2. U dítěte se zabrzdí a zdeformuje emocionální vývoj

U dítěte jsou potlačovány a postupně i vytěšňovány pozitivní emoce k zavrhanému rodiči, takže dítě nabyde přesvědčení, že tento rodič je pro něj špatný, zlý a závadný, což vede k podstatnému narušení jeho sebedůvěry.

3. U dítěte se zabrzdí a zdeformuje psychosociální vývoj

Dítě díky absenci jednoho rodiče přijde o potřebný model k převzetí sexuální identity, ztratí důležité informace o svých předcích, co dělali a v čem byli úspěšní. Dítěti je narušen vztah k autoritám a snížena schopnost sociální diferenciacce.⁶⁴

SZR je velmi často průvodním jevem rozchodu rodičů, kdy dítě pevněji přilne k tomu rodiči, který ho má svěřené do své péče a druhého rodiče zavrhne. U dětí postižených SZR vyvolává rozvod mnohem větší utrpení a ztráty, které s rozvodem souvisí, jsou mnohem hlubší. Tyto děti jsou pak značně necivilizované až psychopatické, což má vliv na jejich budoucí chování v dospělosti.

3.7 Noví partneři rodičů

I když je rozvod nepříjemnou a traumatizující záležitostí pro všechny zúčastněné, je to někdy to nejlepší možné řešení pro všechny. Znamená sice konec manželství, ale také nový začátek, novou životní etapu. Rozvedený rodič si může najít

---

⁶⁴ Konkrétněji viz.: Bakalář, E.: Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít, Praha: Vyšehrad, 2002

nového partnera a pokusit se opět začít žít rodinným životem. Na první pohled to vypadá jako jednoduché řešení, ale opak je tomu pravdou. Rozvedený rodič (především matka) je skeptický, nedůvěřivý a trvá mu déle než opět najde někoho o něž se bude moci opřít a věřit mu. Vždyť nehledá jen sobě nového partnera pro život, ale i „náhradního“ (nevlastního) otce či matku pro své dítě.

Současná právní úprava termín nevlastní rodič nezná a nepoužívá. „Pojem nevlastní rodič je vlastně „zkratka“ vytvořená ze slov obsažených v ustanovení § 33 ZoR. Zde se hovoří o manželu, který není rodičem dítěte, avšak žije s ním ve společné domácnosti. Za nevlastního rodiče dítěte nemůžeme považovat osobu, která s rodičem dítěte žije ve svazku nezaloženém manželstvím, teda jako druh nebo družka.“⁶⁵ Stejně tak jako pojem nevlastního rodiče, tak ani vztahy mezi ním a dítětem nejsou ZoR upraveny.

Podle již zmíněného ustanovení § 33 ZoR je nevlastní rodič povinen podílet se na výchově nezletilého dítěte. Toto podílení se týká pouze výchovy jako takové, bez možnosti zastupování a správy majetku dítěte, které náleží pouze vlastním rodičům dítěte. Vzájemná vyživovací povinnost mezi nevlastním rodičem a dítětem neexistuje. Pokud by si však nevlastní rodič dítě osvojil⁶⁶, vznikl by mezi nimi takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi, s právními následky pokrevního příbuzenství. Právním následkem osvojení je skutečnost, že se na osvojence a osvojitele pohlíží jako na přirozené dítě a rodiče. Osvojitel by se tak stal nositelem rodičovské zodpovědnosti při výchově dítěte, což znamená, že by mezi nimi platila i vzájemná vyživovací povinnost.

Rodiny s nevlastním rodičem jsou typem rodin, který se v posledních letech velmi rozšířil, přesto však musí čelit řadě předsudků a negativních reakcí. Předsudky vůči rodinám s nevlastním rodičem spočívají na tvrzeních, že taková to rodina je nedokonalá, že nemůže dětem zajistit potřebný vývoj a že v podstatě nejde vůbec o rodinu skutečnou. Život v nevlastní rodině je značně odlišný od života v rodině původní, nerozvedené. Děti se musí vypořádat s řadou nových věcí a situací, od nových sourozenců, prarodičů, až po režim v této rodině zavedený. Děti, které se stávají součástí rodiny s nevlastním rodičem, se musí vypořádat se dvěma základními problémy. Zaprvé je to skutečnost, že pro mnoho dětí je těžké přijmout fakt, že do jejich

---

⁶⁵ Hrušáková, M. Králíčková, Z.: České rodinné právo 3., přepracované a doplněné vydání, Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2006, s. 318

⁶⁶ Osvojení je přijetí cizího nezletilého dítěte za své vlastní. Jedná se změnu osobního stavu, která má význam jak v právu soukromém, tak i v právu veřejném.

rodiny vstupuje nový partner. Často mají pocit, že jim nahrazuje jejich druhého rodiče, a že když ony nového partnera přijmou, tak vlastně zrazují svého vlastního rodiče.

„Okolností, které mají vliv na přijetí nového partnera, je celá řada. Je to zejména věk dětí a jejich pohlaví, na druhém místě spokojenost matky v novém partnerském vztahu, následuje osobnost matky, její povaha a vztah k dětem, stejně jako osobnost jejího nového partnera. V neposlední řadě je tu i vlastní otec a otázka, jak se k tomu svému nástupci staví.“⁶⁷ Za druhé je to strach, že kvůli novému partnerovi ztratí vlastního rodiče. Nový sňatek tedy nechápou jako možnost získat nového rodiče, ale spíš jako ztrátu vlastního rodiče.

Nového partnera snáze přijímají děti mladší než starší, snazší je to pro chlapce než dívky. Pokud žije dívka sama s matkou vytvoří se mezi nimi velmi úzký vztah, který může být právě příchodem nového partnera narušen, čehož se dívka obává, a proto nového partnera dlouho odmítá, nemusí jej také přijmout nikdy. U chlapců je přijetí nového otce, pokud ten o chlapce projeví opravdový zájem, snazší a časem se mezi nimi může rozvinout oboustranně uspokojivý vztah.

Nevlastní rodiče můžeme rozdělit podle jejich vztahu k dětem:

- **Primární rodič** – u malých dětí (tak do sedmi let) může nový partner převzít tradiční rodičovskou roli. Nejprve se stává primárním pečovatelem, který je schopen starat se o dítě a v případě, že dítě nemá blízký vztah s vlastním rodičem, může být postupně přijat jako rodič.
- **Ten druhý** – takovéto uspořádání je nejběžnějším typem nevlastního rodičovství, kdy dítě (devět až patnáct let) udržuje i nadále vztah se svým biologickým rodičem a má často problém s přijetím autority nového nevlastního rodiče. Nový rodič by měl do rodičovské role vstupovat postupně a neusilovat o převzetí výchovy dítěte.
- **Starší kamarád** – rodič, který je kamarádem, může život dítěte významně ovlivňovat, nicméně tak nečiní prostřednictvím rodičovské úlohy, nýbrž díky osobnímu vztahu, jež si s dítětem postupně vytváří. Tyto nevlastní rodiny

---

⁶⁷ Matějček, Z., Dytrych, Z.: Krizové situace v rodině očima dítěte, Praha: Grada Publishing, 2002, s. 56

bývají harmonické, protože pouto dítěte k vlastnímu rodiči, s kterým nežije, není ohroženo a k boji o moc a autoritu s nevlastním rodičem nedochází.⁶⁸

Nejen pro děti je těžké vypořádat se s problémy, které sebou přináší nová nevlastní rodina, ale i nevlastní rodiče musí čelit řadě nepříjemných situací a konfliktů s dětmi svých nových partnerů. Pro ženu je role nevlastní matky velmi náročná, neboť musí dokázat, že není onou zlou macechou, která si nového tatínka omotala kolem prstu a jeho děti se chce co nejdříve zbavit, jak to líčí mnoho nám známých pohádek, ale že je vlídnou a starostlivou maminkou, která se o nevlastní děti chce a umí dobře postarat. Ani role nevlastního otce není bezproblémová. Asi hlavním problémem je to, že děti ho jako autoritu odmítají poslouchat a se slovy: „Nejsi můj táta!“, ho ignorují. Stěží ho pak můžeme nutit, aby se podílel na jejich výchově.

Proto aby mohla smíšená rodina úspěšně fungovat, je důležité nic neuspěchat, nechat příslušníky rodiny si na sebe navzájem zvyknout a nechat věcem volný průběh.

3.8 Přípravovaná rekonstrukce občanského práva

V demokratických státech se můžeme setkat s tradičním dělením práva na soukromé a veřejné. „Soukromé právo je právní odvětví, které upravuje privátní poměry osob, zvláště povahy rodinné a majetkové, jako záležitosti ležící převážně v jejich zájmu. Tento úsek právního řádu je neobyčejně rozsáhlý a soustřeďuje množství různorodých institutů, proto zahrnuje soukromé právo také různé dílčí disciplíny (např. právo obchodní, právo cenných papírů, právo autorské atp.), regulované tradičně zvláštními zákony, jeho základem je však všeobecné právo soukromé.“⁶⁹ Soukromé právo nebylo na našem území dlouho kodifikováno jako celek. První ucelený občanský zákoník, který platil na našem území, byl přijat až v roce 1786 za Josefa II. Na počátku 19. století bylo obecné právo občanské kodifikováno do známého všeobecného občanského zákoníku (ABGB), který u nás platil do roku 1950.

---

⁶⁸ Blíže viz.: Teyber, E.: Děti a rozvod (Jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů), Praha: Návrat domů, 2007

⁶⁹ Eliáš, K., Zuklínová, M.: Principy a východiska nového kodexu soukromého práva, Praha: Linde nakladatelství s.r.o., 2001, s. 91

Cílem rekodifikace soukromého práva je vytvoření nového občanského zákoníku jako obecného kodexu, který by upravoval základní soukromoprávní legislativu. Vedle základních soukromoprávních ustanovení občanského, obchodního a pracovního práva by do něj měla být zařazena i soukromoprávní ustanovení současného zákona o rodině.

„Občanský zákoník bude reformován cestou úplné rekodifikace, která vytvoří obsahově, systematickým uspořádáním, volbou terminologie a uspořádáním i podobou jednotlivých normativních konstrukcí celkový rámec a normativní bázi pro celé soukromé právo.“⁷⁰ První rekodifikační práce můžeme datovat ještě za existence Československa před rokem 1993. V roce 2000 byly práce na novém občanském zákoníku, z rozhodnutí ministra spravedlnosti Otakara Motejla, znovu obnoveny, respektive nově zahájeny bez přímé vazby na předchozí rekodifikační práce. Byl vypracován věcný záměr rekodifikace, který byl schválen vládou dne 18. dubna 2001.

„Navrhovaný občanský zákoník reaguje na potřebu změny v soukromém právu. Současný občanský zákoník byl přijat v roce 1964. Od té doby byl již mnohokrát upravován (novelizován). Vychází z poměrů 60. let a z tehdejších názorů na soukromé právo, což zapříčinilo jeden z největších nedostatků tohoto zákoníku – roztržitost úpravy občanskoprávních vztahů v několika různých právních předpisech. Člověk proto při řešení své záležitosti musí sledovat nejen občanský zákoník, ale také např. zákon o rodině, obchodní zákoník či další právní předpisy.“⁷¹

ZoR bude zcela zrušen a úprava rodinného práva bude vtělena do občanského zákoníku do jeho druhé části, kde bude tvořit jediný ucelený celek. Druhá část občanského zákoníku bude rozdělena do čtyř hlav.

První hlava bude upravovat manželství, jeho vznik, zánik, povinnosti a práva manželů. Manželství je nadále vymezeno jako trvalý svazek muže a ženy vzniklý zákonem stanoveným způsobem. Účel manželství napříště nebude vymezován, protože účelem jednoho manželství je nebo bývá něco jiného, než co je účelem jiného. „Účelem uzavření manželství může být vytvoření pevného základu pro plození a výchovu dětí, ale k jeho vzniku mohou vést i důvody psychologické, zdravotní, vzájemná podpora sociální či naplnění nějakých zájmů ekonomických. Důvody, smysl či účel trvání

---

⁷⁰ Op. cit. sub pozn. 66)

⁷¹ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/obecne-o-zakoniku.html>

jednotlivého manželství se navíc během času zcela nepochybně proměňují.⁷² Navrhovaná úprava zániku manželství se od dosavadní úpravy nijak zásadně neliší až na ochrannou lhůtu ve prospěch manžela, která už nebude časově omezena. Nově je upraveno, co se rozumí stavem, kdy manželé spolu nežijí. „Manželé spolu nežijí, netvoří-li manželské nebo rodinné společenství, bez ohledu na to, zda mají, popřípadě vedou rodinnou domácnost, přičemž alespoň jeden z manželů manželské společenství zjevně obnovit nechce.“⁷³ Kvalifikovaný rozvrat manželství zůstává i nadále jediným rozvodovým důvodem. Rozlišuje se rozvod se zjišťováním příčin rozvratu (bez domněnky rozvratu) a rozvod bez zjišťování příčin rozvratu (s domněnkou rozvratu). Oproti úpravě navrhované obsahuje současná úprava ještě jednu podmínku pro to, aby soud mohl přikročit k provedení rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu. Touto podmínkou je, že manželství trvalo alespoň jeden rok.

Nijak zásadně se nezmění ani řešení ochrany nezletilého dítěte. Důraz je stále kladen na zájem dítěte, který je vždy tím nejdůležitějším hlediskem. „Návrh přebírá platný právní stav a navazuje na něj. Zároveň však přináší některá formulační zpřesnění, některé otázky podrobněji rozvádí a doplňuje některá nová ustanovení, která v současném zákoně o rodině chybí:

- Novinkou jsou ustanovení o osobním styku rodiče s dítětem. Osobní styk rodiče s dítětem je chápán jako právo, ale i povinnost rodiče. Výkon osobního styku nelze svěřit jiné osobě. Oba rodiče jsou povinni se zdržet všeho, co by narušovalo vztah dítěte k rodičům či ztěžovalo jeho výchovu.
- Rodiče jsou povinni si vzájemně sdělit vše, co se týká dítěte a jeho zájmů.
- Rodiče mají povinnost a právo pečovat o jmění dítěte, především je jako řádní hospodáři spravovat. Peněžní prostředky, o kterých lze předpokládat, že nebudou zapotřebí ke krytí výdajů souvisících s majetkem dítěte, musí bezpečně uložit.⁷⁴

Soud bude moci nadále svěřit dítě po rozvodu rodičů do společné nebo střídavé výchovy anebo do výhradní péče jednoho rodiče. Nově také do péče jiné osoby než

---

⁷² Kovářová, D.: Rodinné právo v připravované rekodifikaci občanského práva, Právo a rodina, č. 2/2008, s. 17

⁷³ Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku, s. 145

⁷⁴ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/rodinne-pravo/co-upravuje-obecna-cast-zakoniku2.html>

rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Úprava vyživovací povinnosti rodičů k dítěti zůstane v podstatě shodná s úpravou dosavadní.

Druhá hlava ponese název „Příbuzenství“. Konkrétně pak bude upravovat pojem příbuzenství a jeho druhy, vztahy mezi rodiči a dětmi, určování rodičovství a osvojení. Třetí bude pojednávat o poručenství a jiných formách péče o dítě a poslední čtvrtá hlava bude upravovat zapsané partnerství, jeho vznik, zánik, povinnosti a práva partnerů.

Návrh občanského zákoníku má za cíl být standardním kodexem soukromého práva hmotného. Vychází se z předpokladu, že občanský zákoník má sloužit člověku a nikoli státu. V centru pozornosti je tedy člověk a jeho zájmy a potřeby. Ministerstvo spravedlnosti počítá s tím, že se veškeré připomínky podaří v blízké době úspěšně vypořádat a že návrh nového občanského zákoníku bude do konce roku předložen vládě.

4 Závěr

Bohužel se dnes rozvod stal běžnou záležitostí, která se v naší společnosti objevuje denně. Snad každý z nás se již s touto problematikou setkal, ať už se týkala bezprostředně jeho samého, jeho rodičů, přátel nebo příbuzných. Důvody a příčiny, proč u nás manželství stále častěji končí rozvodem, jsou spíše otázkou sociální. Dle mého názoru by to mělo být právě právo, které by mělo pružně reagovat na potřeby společnosti a chránit ji před výkyvy „turbulentní doby“. Možná je to myšlenka odvážná a z části i naivní, ale tak jako tak by měl právní řád primárně sloužit společnosti a ochraňovat její principy, kterými manželství a rodina bezesporu jsou.

Jak už jsem naznačila v úvodu této práce, je to právě manželství a rodina, které stojí vysoko v mém žebříčku hodnot. I přesto však nemohu říci, že s rozvodem primárně nesouhlasím. Přes jeho neblahý dopad, může být rozvod často jediným schůdným východiskem zdánlivě neřešitelné životní situace člověka. Předpoklad šťastného manželství za dnešní společenské situace není namístě, neboť nepochybný dopad na rozvodovost má dnes nejen rodinné zázemí, ve kterém jedinec vyrůstal, ale také ústup tradiční rodiny do pozadí a důraz, který je dnešní společností kladen na individualitu jedince, jeho osobnost a celkové urychlení sociálního vývoje ve společnosti. Spojení těchto faktorů je pak brzdou plochou při řešení manželských situací, kde bezhlavé zastávání individuálního názoru a neschopnost se přizpůsobit druhému vedou právě k jednomu konci, kterým není nic jiného než rozvod.

Každý člověk by měl před vstupem do manželství toto své rozhodnutí pečlivě zvážit. Uvědomit si, že manželství není pouze změnou údaje o stavu v občanském průkazu, ale že společně s tím přichází také řada povinností a závazků vůči partnerovi a posléze i společným potomkům, které je třeba dodržovat a plnit. Avšak i manželé, kteří spolu po dvacet let vedli spokojený manželský život, mohou dospět k závěru, že spolu již nechtějí žít. I přes to, že sňatek uzavřeli po zralé úvaze, zplodili děti, které společně vychovali a překonali nesváry a pře manželství nutně provázející, zjistí, že jejich láska už se dávno vytratila a ačkoli nemusejí mít žádné větší spory či výhrady jeden vůči druhému, už si nedokáží představit další společný život. Z manželů se v lepším případě stanou přátelé, starost a péče o blaho toho druhého se změní v lhostejnost a pár už nenachází jediný důvod, proč spolu nadále zůstat. K této situaci

však může dojít mnohem dříve, například tehdy, jsou-li ještě děti malé. V tuto chvíli je nezbytné pečlivě zvážit, zda je nutné tuto situaci řešit právě rozvodem. V tomto případě je žádoucí brát ohled na děti, a to obzvláště na nezletilé, neboť právě ony a jejich zdravý rozvoj může být rozvodem nejvíce zasažen.

Traumatizující zážitek z dětství ohledně rozvodu svých rodičů může být pro člověka jedním z důvodů, proč nechce v budoucnu sám do manželské instituce vstoupit. Tato nechuť může být způsobena jak nedůvěrou, tak v krajním případě zavrnutím této instituce. Právě proto se domnívám, že je ochrana dětí nepostradatelnou součástí právní úpravy vztahující se k rozvodu. V případě, že není možné rozvodu zabránit, nelze se spoléhat na střízlivost rodičů v již tak emocionálně vypjaté situaci, a proto se právo stává jediným útočištěm a obráncem rozvodem poznamenaných dětí.

Velkým přínosem v oblasti řešení postavení nezletilých dětí byla novela provedená zákonem č. 91/1998 Sb. Právě tou došlo značným způsobem ke zvýšení ochrany dětí, která mimo jiné spočívá v oddělení řízení o rozvodu manželství a řízení o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu. Dokud nenabyde právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu, není možné manželství rozvést. Dále pak soud manželství nerozvede, pokud mají manželé nezletilé děti a rozvod by byl v rozporu se zájmem těchto dětí, daným zvláštními důvody. Současně s tím byl uvedenou novelou zaveden institut střídavé či společné výchovy, jejíž nespornou výhodou je možnost dítěte udržovat nadále kontakt s oběma rodiči. To má jistě význam při formování osobnosti dítěte, které tak má přístup k názorům obou rodičů, kterými bude ovlivněno a ze kterých si může vybrat. Není tudíž striktně nuceno k mnohdy doslovnému převzetí pohledu na věc jednoho z nich.

V téměř každém manželství jsou a vždy budou větší nebo menší problémy, na které bohužel žádný osvědčený všelék, který by jejich vzniku předcházel neexistuje. Je vždy na daných osobách najít nějaké to řešení. Každý by se však v takové životní situaci měl zastavit a poučit se z chyb ostatních proto, aby našel co možná nejschůdnější řešení pro všechny, kterých se takováto situace může dotknout.

5 Seznam literatury

5.1 Monografie

1. *Bakalář, E.*: Průvodce otčovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít, Praha: Vyšehrad, 2002
2. *Eliáš, K., Zuklínová, M.*: Principy a východiska nového kodexu soukromého práva, Praha: Linde, 2001
3. *Nová, H., Těžká, O.*: Vyživovací povinnost: praktická příručka s judikaturou a vzory, Praha: Linde, 1995
4. *Těžká, O.*: Vyživovací povinnost, Praha: Panorama, 1984
5. *Francová, M., Dvořáková Závodská, J.*: Rozvody, rozchody a zánik partnerství, Praha: ASPI, 2008
6. *Švestka, J., Dvořák, J., Tichý, L.*: Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva: konaných 20. října 2006, 24. listopadu 2006, 9. února 2007 a 30. března 2007 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, Praha: ASPI, 2007
7. *Bakalář, E. a kolektiv autorů*: Rozvodová témata a moderní psychologie: (studijní texty jsou zaměřeny na osud dítěte, jehož rodiče procházejí nebo již prošli rozvodem), Praha: Karolinum, 2006
8. *Teyber, E.*: Děti a rozvod : [jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů], Praha: Návrat domů, 2007
9. *Trnka, V.*: Děti a rozvody: Studie o adaptovanosti dětí z rozvrácených rodin, Praha: Avicenum, 1974
10. *Warshak, R., A.*: Revoluce v porozvodové péči o děti, Praha: Portál, 1996
11. *Hrušáková, M.*: Rozvod a paragrafy, Praha: Computer Press, 2001
12. *Hrušáková, M.*: Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod, děti, výživné, Praha: C. H. Beck, 2000
13. *Dudová, R., Hastrmanová, Š.*: Otcové, matky a porozvodová péče o děti, Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007
14. *Chuděra, O.*: Partnerství, manželství a paragrafy, Praha: Grada, 2002
15. *Radvanová, S.*: O rodině, manželství a dětech, Praha: Panorama, 1978
16. *Černá, M.*: Rozvod, otcové a děti, Praha: Eurolex Bohemia, 2001

17. *Márová, Z., Matějček, Z., Radvanová, S.:* Výchova dětí v neúplné rodině, Praha: SPN, 1977
18. *Radvanová, S., Zuklínová, M.:* Kurs občanského práva: instituty rodinného práva, Praha: C. H. Beck, 1999
19. *Hrušáková, M.:* Manželství a paragrafy, Praha: Computer Press, 2000
20. *Hrušáková, M., Králíčková, Z.:* České rodinné právo, 2. opravené a doplněné vydání, Brno: Masarykova univerzita: Doplněk, 2006
21. *Dvořáková Závodská, J., et.al.:* Manželství a rozvody: praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet, Praha: Linde, 2002
22. *Veselá, R.:* Vývoj rodinného práva do roku 1938, Brno: Masarykova univerzita, 1993
23. *Warshak, R., A.:* Jak (ne)otrávit děti rozvodem, Praha: Triton, 2004
24. *Plecitý, V.:* Zákon o rodině: komentář, judikatura, prováděcí předpisy, souvisící předpisy: stav k 1.10.2007, Praha: Eurounion, 2007
25. *Veselá, R. a kolektiv:* Rodina a rodinné právo - historie, současnost a perspektivy, 2.vydání, Praha: Eurolex Bohemia, 2005
26. *Knappová, M., Švestka, J. a kolektiv:* Občanské právo hmotné, svazek III., 3. aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI, 2002

5.2 Právní předpisy

1. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
2. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
3. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
4. Zákon č. 320/1919 Sb., kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rezoluce a překážkách manželství
5. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném
6. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
7. Zákonné opatření předsednictva Národního shromáždění č. 61/1955 Sb., o změně předpisů o rozvodu
8. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

9. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/ 1991, Úmluva o právech dítěte
10. Návrh občanského zákoníku a důvodová zpráva k němu, www.justice.cz

5.3 Články

1. *Kovářová, D.:* Rodinné právo v připravované rekonstrukci občanského práva, *Právo a rodina*, č. 2/2008
2. *Kovářová, D.:* Rodinné právo v připravované rekonstrukci občanského práva (2.), *Právo a rodina*, č. 3/2008
3. *Jonáková, I.:* Kritéria svěření nezletilého dítěte do výchovy, *Právo a rodina*, č. 4/2008
4. *Jonáková, I.:* Nesporný rozvod, *Právo a rodina*, č. 7/2008
5. *Jonáková, I.:* Nesporný rozvod – procesní aspekty řízení, *Právo a rodina*, č. 8/2008
6. *Melicharová, D.:* Specifika výsledku nezletilého v civilním řízení, *Soudce*, č. 7-8/2008
7. *Pavlát, J.:* Popouzení dětí a syndrom odcizeného rodiče, *Soudce*, č. 7-8/2008
8. *Novotná, V.:* Spory rodičů o děti – stále velký problém, *Právo a rodina*, č. 10/2007
9. *Novák, T.:* Odcizený, izolovaný, nebo zavržený rodič?, *Právo a rodina*, č. 1/2006
10. *Vargová, B.:* „Syndrom zavrženého rodiče“ jako problematický termín, *Právo a rodina*, č. 3/2006
11. *Kovářová, D.:* Styk rodičů s nezletilými dětmi, *Právo a rodina*, č. 3/2006
12. *Tyl, J.:* Soudní praxe úpravy porozvodové péče o děti, *Právo a rodina*, č. 4/2006
13. *Novotná, V.:* Lze zakázat styk dítěte s rodiči a příbuznými?, *Právo a rodina*, č. 9/2006
14. *Tyl, J.:* Střídavá péče je prokázaně pro děti lepší, *Právo a rodina*, č. 11/2006
15. *Kovářová, D.:* Stručný průvodce opatrovnickým a rozvodovým řízením, *Právo a rodina*, č. 3/2005
16. *Špaňhelová, I.:* Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa, *Právo a rodina*, č. 5/2005

17. *Gjuričová, Š.*: Syndrom zavrženého rodiče?, *Právo a rodina*, č. 10/2005
18. *Průchová, B., Novák, T.*: Omezený styk dítěte s rodiči, *Právo a rodina*, č. 3/2004
19. *Novák, T., Pokorná, A.*: Jak dalece lze vynutit přípravu dítěte ke styku s druhým rodičem, *Právo a rodina*, č. 5/2004

5.4 Internetové zdroje

1. Nový občanský zákoník: *Co upravuje obecná část zákoníku* [online]. [cit. 2008-12-8]

Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/rodinne-pravo/co-upravuje-obecnacast-zakoniku2.html>>

2. Nový občanský zákoník: *Obecně o zákoníku* [online]. [cit. 2008-12-8]

Dostupné z : <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/obecne-o-zakoniku.html>>

6 Divorce and legal regulation of proportion of parents to the minor child for a period after divorce

6.1 Resumé

This diploma deals with the Czech legal regulation of divorce of marriage and status of the minor child during and after the divorce procedure.

In the second chapter, following the introduction, is described the divorce itself. The divorce is the only possible legal dissolution of the marriage throughout spouses' life upon the qualified breakdown. As demanded by law, the qualified breakdown has to be deep, permanent and the restoration of cohabitation cannot be expected. The Czech legal regulation recognizes three forms of divorce, (i) non-contentious (consensual) divorce, (ii) contentious divorce and (iii) divorce with harshness clause.

Non-contentious divorce (hereinafter referred to as „consensual divorce“) was amended in our legal regulation in 1998 by the act No. 91/1998 Coll. In my opinion this consensual divorce is the best how to dissolve the marriage from the point of view of the protection of the child's interests. The advantage of the consensual divorce is that spouses have to set off all their rights and obligations relating to their marriage (i.e. property relations, living situation, agreement on the status of the minor child after the divorce, ... etc.). Without any doubt the necessity to fulfil all these conditions stands behind the quickness and complexity of this form of divorce.

Contentious divorce is the basic and most common form of divorce. It is useful in case of lack of compliance between the spouses in the questions related to divorce.

Divorce with harshness clause was also amended in our legal regulation in 1998 by the act No. 91/1998 Coll. The harshness clause is providing the protection against the divorce to the disagreeing spouse, but the above-mentioned protection is not absolute and this marriage can be at last divorced when all the legal conditions are met.

One of the biggest impact of the divorce aims against the minor children. This topic is elaborated in the third chapter of this thesis. In case of an minor child it is necessary to decide on his/her care and responsibility for maintenance before the

beginning of divorce proceeding. In our legal regulation we may find three types of the child care, (i) exclusive care, (ii) common care and (iii) alternative care.

In Czech republic is most often the minor child confided to the exclusive care to his/her mother. There is a common opinion that woman is able to care about the minor child better than man.

In case of common care are both parents responsible for the minor child care. Because parents have to agree on the common care, can be assumed, that they will be able to cooperate and solve together day-to-day situations and problems without any difficulties. In case of common care is not unusual when parents still live in the same household.

Alternative care is based on the system of the „timetable“. By the decision of court is set who and when will be responsible for and take care of the minor child. This care is typical for its „doubling“ of minor child's background – two beds, two homes. The court decides on the rights and obligations of individual parent for determinate time, typically is than the minor child moved between his/her parents in fortnight terms.

The important part of divorce is to set off the responsibility for maintenance. By the responsibility for maintenance cannot be recognized only as financial support, but also as expanses connected with living, food, culture, education, clothing, ... etc. If parents do not settle the amount of maintenance, the court will decide.

It is suspected that the recent Family Act will be replaced by the new re-codification of Civil Code, in which the legal regulation of family will be incorporated as its the second part divided into four chapters.

It is necessary to realize, that the question of divorce affects whole society and is still actual. The impact of uneasy divorce on the minor child could be destructive. The precise legal regulation of this phenomenon and its accompanying matter could prevent the society from the troubles relating to the criminality of juveniles growing up in the incomplete families.

Klíčová slova

Rozvod, nezletilé dítě, výchova dítěte

Keywords

Divorce, minor child, child care